

CONTRA

nr 1 1990 (nr 88 från starten) årgång 16 Pris 15:–

**Så här mycket betalar Du...
Sovjetunionens ekonomi
Efter apartheid**

FRIHETENS RÖST
— för västerländsk demokrati —

CONTRA

oberoende borgerlig tidskrift
utges minst sex gånger årligen
ISSN 0347-6472

Copyright Stiftelsen Contra

Eftertryck endast efter överenskommelse

Ansvärlig utgivare

Anders Fjällström

Adress

Box 6082, 102 32 Stockholm

Tel 08-54 95 52 (även 08-751 56 26)

Frihetens röst (telefon svarare) 08-52 48 99

Prenumeration

Minst 85, rekommenderat 100 kronor, per år.

Inbetalas på postgiro 85 95 89-4 eller bankgiro 261-2638.

Finland: Minst 55 mark per år.

Finländskt postgiro 1125 82-9.

Norge: Minst 85 norska kronor per år.

Norskt postgiro 1 99 82 77.

Danmark: Minst 95 danska kronor per år.

Danskt postgiro 1 69 06 98.

Medarbetare

Styrelseordförande: Géza Mólnár

Expedition & Layout: Anders Fjällström

Redaktion: Christer Arkelof, Anders Fjällström,

Carl G. Holm och Benny Rung

Övriga medarbetare: Tommy Hansson, Bertil Hägg-

man, Dietmar Kröhnert, Bertil Lindblom, Alf Norbäck,

Arne Sundström, Roger Söderqvist, Heidi

Torbergsen samt Peter Hartvig, Köpenhamn, Allan

C. Brownfeld, Washington och Rune Westin,

Sydney.

Annonser

Johannes Dirfeldt 0510-520 00

Länskontakter

Blekinge: Se Kalmar

Bohuslän: Karl Gustaf Kleen 0523-315 10

Götaland: Alf Norbäck 0498-102 06

Gävleborg: Gnethe Blomgren 026-27 31 23

Göteborg: Magnus Ekelund 031-84 70 21

Hälsingland: Jörn Alwerud, 0346-620 46

Jämtland: Lennart Sundstad 0642-100 49

Jönköping: David Stavenheim 036-18 68 62

Kalmar: Lennart Flink 0480-280 26

Kopparberg: Allan Lennartsson 0226-108 16

Kristianstad: Ola Axelsson 0451-802 65

Kronoberg: Bengt Sjöberg 0372-147 21

Malmöhus: Mats Gunnarsson 0418-229 43

Östergötland: Dietmar Kröhnert 040-97 33 51

Norbotten: Elisabeth Olsson 0970-340 85

Skaraborg: Frank Wurm 0500-335 44

Stockholm: Claes Henriksson 08-761 28 36

Södermanland: Tibor Somogyi 0152-152 62

Uppsala: Hermann Schulze 018-35 81 28

Värmland: Jan Collander 0570-660 86

Västerbotten: Georg Norlin 0912-300 62

Västernorrland: Herbert Forsström 060-93022

Östergötland: Stanley Skoglund 060-56 89 65

Västmanland: Michael Berg 021-11 30 73

Älvsborg: Evald Olsson 0531-112 65

Örebro: Karl-Edvard Hellkvist 0581-132 22

Östergötland: Carl G. Holm 013-16 16 46

Danmark: Lise-Lotte Hartvig 31 10 88 72

Norge: Arne Styhr 02-56 08 86

Nyland: Roger Wessman 915-14 97 06

Östernorrland: Joakim Förars 961-21 14 04

Presslagd 1989-11-20

Vänerns Offset AB, Vänerns borg 1989

CONTRA-NYTT

Omslagsbilden: Släpp fångarna loss...

Öppnandet av Berlinmuren är troligtvis den mest positiva, "Contra-mässiga", händelse som skett under de femton år Contra kommit ut. Men låt oss i den allmänna euforin inte glömma att än är det långt kvar till politisk och ekonomisk frihet i Östeuropa.

Julhandla hos Contra!

Med detta nummer bifogas den senaste Contra-katalogen. Vår förhoppning är att Du ska hitta något av intresse – för Dig själv eller att ge bort som julklapp. Genom att handla julklappar hos Contra slår Du två flugor i en smäll: Du stödjer Contra ekonomiskt och får samtidigt en möjlighet att sprida vettiga åsikter.

Spetznaz

Vi kan den här gången erbjuda Victor Suvorovs bok *Spetznaz – Sovjets hemliga terrorarmé*. Minst 4 000 spetznaz-soldater står ständigt beredda att anfalla Sverige. Innan kriget brutit ut ska dessa terrorgrupper smugglas in i landet som turister och idrottslag.

Boken är inbunden och på 260 sidor. Pris 175:–, plus porto 14:–.

Gamla Contra-nummer.

För nytilkomna prenumeranten vill berätta att vi fortfarande har ett antal exemplar av gamla Contra-nummer kvar i lager. Från och med 1987 finns kompletta årgångar kvar, men vi har även kvar enstaka exemplar från tidigare utgivningsår.

Ministerenkäten

Du har fortfarande chans att delta i enkäten i förra numret; "Sparka tre ministrar". Berätta vilka tre ministrar i regeringen Du *helst* skulle vilja sparka, och bifoga motiveringar – gärna dräpande. Svaren kommer att sammanställas i nästa Contra. Vi lottar ut fem böcker till dem som deltar.

Sagt om Contra:

"Jeg har i mange år mottatt og lest Contra. Det har vært forfriskende å lese artikler og meninger på praktiske politiske og samfunnsmessige spørsmål basert på en liberalistisk ideologi. Contra har vært et spesielt magasin med oppmuntring til de av oss som tror på en begrenset statsmakt og frihet for enkeltmennesker og næringsvirksomhet till selv å avgjøre hva som tjener en best under det selvfølgelig ansvar som enhver frihet medfører."

Carl I Hagen

Perestrojkans "moment 22"

Sovjetmedborgare som bor permanent utomlands har nu, i glasnost och perestrojkans tider, rätt att få ut sin familj ur Sovjet. Men om de sovjetiska myndigheterna vägrar att hålla med om att man bor permanent utomlands...

Sergei Karetnikov kom till Sverige i januari 1989. Tillsammans med sin fru besökte han vänner i Finland. Men medan hans fru åkte tillbaka till deras barn, som var kvar i Leningrad, reste Sergei vidare till Sverige.

I mars fick han svenskt uppehållstillstånd. Därefter vände han sig till de sovjetiska myndigheterna för att ansöka om pass och utresevisa för sin fru och sina två små söner, 2 respektive 3 1/2 år gamla. Det skulle ju gå så smärtfritt nu, med tanke på glasnost och perestrojka.

Men de sovjetiska myndigheterna vägrade att låta dem lämna Sovjet.

Då skrev Karetnikov ett brev ställt direkt till Michail Gorbatsjov, där han ställde frågan: "Varför får inte min fru lämna Sovjet, nu när det inte längre ska vara några problem att lämna landet".

Något svar från Gorbatsjov fick han inte, men däremot ett brev från sovjetiska konsulatet i Stockholm, med beskedet att han först måste registrera sig som "sovjetmedborgare med stadigvarande vistelse i Sverige". Därefter skulle hans familj kunna återförenas med honom. Numera gäller den generösa regeln att den sovjetmedborgare som permanent bosatt sig utomlands enkelt kan få sin familj till sig, upplyste ambassaden.

Karetnikov ombesörjde denna registrering den 1 augusti, han fyllde i erforderliga formulär och betalade en registreringsavgift på 2 200 kronor.

Hans fru åkte två gånger från hemmet i Leningrad till Moskva för att besöka utrikesdepartementet i ärendet, men ännu efter två månader påstod sig departementet ej ha fått handlingarna. Konsulatet i Stockholm, å sin sida, hävdade att handlingarna skickats redan i mitten av augusti.

Efter ytterligare två veckor, dvs i mitten av oktober, fick hans fru beskedet att myndigheterna höll på att behandla ärendet. Men redan ett par dagar senare kom så beskedet att Sergeis registrering inte hade godkänts.

Moment 22

De sovjetiska myndigheterna vägrar med andra ord att betrakta Sergei som permanent boende utomlands. Och därmed fal-

ler genast regeln om rätt till återförening. En typisk "moment-22-situation", skulle man kunna säga.

Karetnikovs fru försöker nu att på sitt håll påverka myndigheterna i Leningrad. Själv har Sergei skrivit brev till Sten Andersson med frågor att vidarebefordras till Grobatsjov, i samband med besöket i Sovjet. Sergei ska nu kontakta svenska UD för att få reda på om Andersson överlämnat brevet, och i så fall Gorbatsjovs reaktion.

Journalisterna på Dagens Nyheter, Expressen och Svenska Dagbladet kan omöjligtvis ha undgått att lägga märke till Karetnikovs demonstration, ett stenkast från tidningshusen. Men åtminstone hittills har deras intresse varit ganska förstrött. Hans situation passar väl

inte ihop med övriga skrivelser om utvecklingen i Östeuropa.

Expressen har haft en artikel. Radiomonopolet har också intervjuat Sergei, men i det vinklade inslaget påstods att hans demonstration hade samband med firandet av årsdagen av Oktoberrevolutionen...

Hur det går för Sergei kommer vi att berätta om i kommande Contra-nummer.

Estnisk oppositionell

Bredvid Karetnikov står estländaren Vello Väärtnöv. Av hans plakat framgår att han demonstrerar för att få ut sin flickvän och sitt barn ur Sovjet.

"Jag blev bokstavligen utkastad ur Sovjet", berättar Väärtnöv. "De satte mig på ett flygplan med femton minuters förvarning." □

Utanför sovjetiska ambassaden i Stockholm demonstrerar Sergei Karetnikov och Vello Väärtnöv.

Får en daghemsplats kosta vad som helst?

En sammanställning som gjorts av Statistiska centralbyrån och Kommunförbundet visar att kostnaden för att producera kommunala tjänster varierar inom mycket vida gränser.

Att klippa håret eller att reparera bilen kostar ungefär lika mycket överallt i Sverige. Priserna kan variera med några tiotals procent beroende på konkurrenshållanden, hyreskostnader osv. Men knappast mer.

Tjänsterna bjuds ut på en *marknad*, och därför har det uppstått ett *marknadspris*. Är konkurrensen liten kommer priset förmodligen att ligga något över marknadspriset. Men inte alltför mycket. Även om det bara skulle finnas en frisör på orten går det ju lätt att ta reda på vad det kostar att klippa sig på andra håll.

Så fungerar det inte inom den offentliga sektorn. Priset på offentligt producerade tjänster är helt frikopplade från marknaden och från de personer som utnyttjar tjänsterna. Eftersom "prisläpp" saknas, vet nyttjarna som regel inte vad det kostar att producera en tjänst. Därtill har de som producerar tjänsten föga motivation att hålla kostnaderna nere. Verksamheten bekostas via skattsedeln, och konkurrens saknas i de flesta fall.

Därför kan en daghemsplats eller en plats i grundskolan kosta nästan vad som helst att producera – trots att det rör sig om identiska, noggrant specificerade tjänster.

Pajala i Norrbottens län toppar tabellen över kostnader för en plats i grundskolan, tillsammans med en rad (s)-märkta kommuner i Norr- och Västerbotten. I Pajala kostar en grundskoleplats 69 372 kronor per år. Motsvarande plats i Karikrona kostar 24 455 kronor, drygt en tredjedel. En daghemsplats i Sundsvall kostar hela 90 118:-, medan man i Falkenberg kan driva daghem för 35 536 kronor per plats, dvs 40 procent av Sundsvalls kostnader.

Andra kostnader kan vara svårare att jämföra. Ålderssammansättningen i kommunen kan t ex påverka kostnaden för äldreomsorg respektive fritidsaktiviteter. I Norrlandslänen är det kanske vanligare med ishockeyhallar, medan (billigare) fotbollsplaner måhända är vanligare i södra Sverige. Teoretiska gymnasielinjer är billigare än praktiska, osv. Men även med detta åtanke kan man konstatera att skillnaderna är mycket stora.

Per invånare över 65 år kostar äldreomsorgen i Sundsvall 24 880 kronor. I Ängelholm räcker det med 8 325 kronor, bara en tredjedel. Den största skillnaden i kostnader finner man dock när man tittar på *gymnasieplatser*. En gymnasieplats i Hammarö i Värmland kostar 77 219 kronor, medan man 50 mil därifrån – i Bräcke – bara betalar 14 845 kronor, dvs en fem-

tedel.

Olika kommuner "satsar" också mycket varierande belopp på kultur och fritidsaktiviteter. Habo kommun i Skaraborgs län, "satsar" 1 079:- per invånare på kultur, medan kommunpolitikerna i Vårgårda, i Älvsborgs län, nöjer sig med 211:-.

Största utgifterna för *fritidsaktiviteter* har ett antal kommuner i Norr- och Västerbotten, med Arjeplog i spetsen med 2 216:-. I andra ändan av tabellen ligger Robertsfors (också i Västerbotten) med 318:- och Ydre i Östergötlands län med måttliga 174:-.

KOSTNAD 1988 PER PLATS I GRUNDSKOLAN

Kommun (Län)	kronor/plats
DYRAST:	
Pajala (Norrbottnen)	69 372:-
Sorsele (Västerbotten)	56 168:-
Strömsund (Jämtland)	55 950:-
Övertorneå (Norrbottnen)	55 424:-
Överkalix (Norrbottnen)	54 702:-
Boden (Norrbottnen)	52 351:-
Arjeplog (Västerbotten)	50 966:-
Bjurholm (Västerbotten)	50 350:-
Jokkmokk (Norrbottnen)	50 159:-
Kiruna (Norrbottnen)	49 658:-
STOCKHOLM	37 848:-
MALMÖ	37 566:-
GÖTEBORG	36 392:-
BILLIGAST	
Habo (Skaraborg)	29 091:-
Vadstena (Östergötland)	28 011:-
Håbo (Uppsala)	27 939:-
Skurup (Malmöhus)	27 327:-
Örkelljunga (Kristianstad)	26 789:-
Hudiksvall (Gävleborg)	26 539:-
Lysekil (Göteborg o Bohus)	26 366:-
Strömstad (Göteborg o Bohus)	26 166:-
Karlskrona (Blekinge)	25 956:-
Sala (Västmanland)	24 455:-
Medelvärde för landets samtliga kommuner	37 114:-

KOSTNAD 1988 PER DAGHEMSPLATS

Kommun (Län)	kronor/plats
DYRAST	
Sundsvall (Västernorrland)	90 118:-
Eskilstuna (Södermanland)	88 931:-
Laxå (Örebro)	86 804:-
Vänersborg (Älvsborg)	85 406:-
Stockholm	80 872:-
Sundbyberg (Stockholm)	78 717:-
Haninge (Stockholm)	78 590:-
Luleå (Norrbottnen)	77 312:-
Grums (Värmland)	76 973:-
Järfälla (Stockholm)	76 255:-
GÖTEBORG	75 682:-
MALMÖ	62 334:-
BILLIGAST	
Strömstad (Göteborg o Bohus)	47 404:-
Svenljunga (Älvsborg)	47 205:-
Norsjö (Västerbotten)	47 107:-
Essunga (Skaraborg)	46 257:-
Tranemo (Älvsborg)	46 133:-
Degerfors (Örebro)	45 953:-
Hallsberg (Örebro)	45 769:-
Osby (Kristianstad)	44 895:-
Sotenäs (Göteborg o Bohus)	44 001:-
Falkenberg (Halland)	35 536:-
Medelvärde för landets samtliga kommuner	59 462:-

Och så här mycket betalade Du:

I tabellen nedan kan Du se hur mycket just Du betalade 1988 via skatten till kultur, fritidsaktiviteter och daghem i Din kommun. Beloppet är beräknade per medelinkomsttagare i kommunen. Tjänade Du mer – eller mindre – än medelbeloppet 11 000:– per månad (10 000:– efter avdrag): öka eller minska beloppet i tabellen i motsvarande grad.

Län	Fri- tids- verk- samhet	Kul- tur- verk- samhet	Barn- omsorg
Stockholms			
Botkyrka	2 041	422	4 605
Danderyd	1 604	498	2 354
Ekerö	2 050	455	5 993
Haninge	2 114	880	5 672
Huddinge	1 583	504	4 053
Järfalla	1 796	579	5 659
Lidingö	1 507	567	2 829
Nacka	1 751	549	4 169
Norrälja	1 755	776	2 681
Nynäshamn	2 687	1 330	4 216
Salen	1 661	550	4 406
Sigtuna	2 127	701	5 420
Sollentuna	2 315	887	4 739
Solna	2 009	820	3 523
Stockholm	2 012	918	4 796
Sundbyberg	2 577	997	4 789
Söderälja	2 188	1 528	3 545
Täby	1 614	634	2 960
Upplands-Bro	2 000	742	3 975
Upplands-Väsby	2 002	687	4 533
Vallentuna	1 605	513	3 222
Vaxholm	1 961	479	3 557
Värmdö	1 148	440	3 834
Österåker	1 628	506	3 356

Län	Fri- tids- verk- samhet	Kul- tur- verk- samhet	Barn- omsorg
Uppsala			
Enköping	2 027	666	2 875
Häbo	1 567	642	3 202
Tierp	1 576	799	1 906
Ålvsjö	2 478	705	1 868
Östhammar	1 960	571	2 528
Södermanlands			
Eskilstuna	2 219	1 193	4 718
Flen	2 191	888	2 931
Katrineholm	1 767	881	2 472
Nyköping	2 017	839	3 159
Onsöland	2 937	1 140	2 858
Strängnäs	2 670	749	2 478
Vingåker	1 535	589	2 837
Östergötlands			
Borholme	1 760	627	1 658
Finspång	1 813	573	2 650
Kinda	926	459	2 043
Linköping	2 944	1 069	3 673
Mjölby	2 108	770	2 314
Nofala	2 160	1 373	2 763
Norrköping	2 436	882	4 106
Söderköping	1 558	578	2 880
Vadstena	2 129	1 190	2 359
Valdemarsvik	1 345	605	1 941
Ydre	319	482	1 419
Åtvidsberg	2 071	578	2 582
Ödeshög	1 128	959	1 459

Jönköpings			
Åreby	893	530	2 056
Eksjö	1 718	674	2 126
Gislaved	2 142	698	2 659
Gnosjö	2 439	626	2 560
Jönköping	1 974	876	2 531
Nissjö	1 777	627	1 930
Sävsjö	1 264	672	1 939
Tranås	2 006	718	1 255
Vaggeryd	1 620	646	2 511
Vetlanda	1 760	827	2 115
Värnamo	1 906	670	3 433
Kronobergs			
Alvesta	2 055	796	2 427
Lessebo	2 191	1 271	2 717
Ljungby	1 539	966	2 324
Narkaryd	1 885	556	1 855
Tingsryd	1 799	730	2 330
Upplandsviding	1 405	648	1 562
Vaxjö	2 368	1 016	3 043
Ålmhult	1 699	726	2 838
Kalmar			
Borgholm	1 397	832	1 887
Emmaboda	1 902	1 045	2 319
Hultsfred	2 053	786	1 837
Hogsby	1 069	716	2 189
Kalmar	2 032	1 218	3 119
Nönstads	1 871	898	1 837
Nörbylånga	993	892	2 832
Hybo	1 862	718	1 715
Oskarshamn	1 797	908	2 461
Torsås	1 198	708	1 942
Vimmerby	1 609	801	1 822
Västervik	1 978	634	2 640
Gotlands			
Gotland	2 040	995	3 470

Län	Fri- tids- verk- samhet	Kul- tur- verk- samhet	Barn- omsorg
Skåne			
Blekinge			
Karlshamn	1 965	792	2 471
Karlskrona	2 014	894	2 423
Olofstrom	2 231	662	2 636
Ronneby	2 442	878	2 620
Sölvesborg	1 789	767	2 009
Kristianstads			
Bromölla	2 161	918	2 219
Båstad	1 392	774	2 025
Hässleholm	1 505	621	1 861
Klippan	1 983	528	1 700
Kristianstad	1 692	882	3 159
Osby	2 079	730	3 089
Perstorp	2 131	844	2 817
Sierishamn	1 813	528	2 091
Tomelilla	1 474	582	1 745
Astorp	1 907	879	3 139
Angelholm	1 672	1 129	2 182
Örkelljunga	1 124	749	2 319
Östra Göinge	1 841	643	2 480

Malmöhus			
Bjuv	2 707	731	2 807
Burålv	2 028	817	3 223
Eslov	2 238	660	3 072
Helsingborg	2 125	1 095	2 895
Höganäs	2 183	550	2 506
Horby	1 098	652	2 615
Höör	1 374	589	2 037
Kävlinge	1 535	632	3 043
Landskrona	1 998	1 230	2 748
Lomma	2 314	801	2 678
Lund	2 458	1 294	3 158
Malmö	2 613	1 706	2 713
Sjöbo	1 205	623	1 943
Skurup	1 329	475	2 015
Staffanstorps	2 459	596	3 453
Svalöv	1 214	495	2 494
Svedala	1 826	470	3 252
Trelleborg	2 039	883	2 948
Vällinge	3 000	669	3 549
Ystad	1 590	999	2 033
Hallands			
Falkenberg	1 650	716	810
Halmstad	1 791	836	2 478
Hylte	1 788	773	1 920
Laholm	1 502	549	2 234
Varberg	1 771	885	3 090
Göteborg och Bohus			
Göteborg	992	1 449	3 641
Härryda	1 406	559	2 895

Län	Fri-tids-verk-samhet	Kul-tur-verk-samhet	Barn-omsorg
Kommun			
Kungälv	2 017	568	1 008
Lysekil	2 232	693	1 901
Makedal	1 295	570	2 325
Mölnådal	2 359	929	3 146
Orust	614	601	2 494
Partille	2 047	763	3 300
Sotenäs	1 581	739	1 254
Stenkungsund	1 645	726	3 372
Strömstad	1 786	672	1 343
Tanum	565	800	1 813
Tjörn	923	748	2 854
Öckerö	1 111	457	2 509
Älvsborgs			
Åle	2 121	494	2 504
Ålingsås	1 611	959	2 360
Bergsfors	1 668	483	2 076
Borås	2 327	1 170	2 744
Dals-Ed	1 783	768	1 917
Färgelanda	1 299	463	2 946
Herrljunga	1 717	552	2 101
Lerum	1 797	407	2 092
Lilla Edet	1 316	662	3 089
Mark	1 308	749	2 726
Mellerud	1 921	642	1 513
Svenljunga	1 355	548	1 871
Tranemo	931	539	2 372
Trollhättan	2 394	938	3 104
Ulricehamn	2 072	452	2 230
Värgårda	1 301	429	2 182
Vanersborg	1 632	1 206	3 387
Ämål	2 442	750	1 366
Skaraborgs			
Essunga	1 210	516	1 534
Falköping	1 795	680	2 046
Grästorp	1 461	589	2 678
Gullspång	1 122	488	2 633
Göteborg	1 465	574	2 816
Habo	1 512	2 141	2 476
Hjo	1 210	493	1 562
Karlsborg	1 405	647	2 238
Lidköping	2 240	808	3 817
Narlstad	2 400	726	3 486
Nullsjö	1 700	466	2 239
Skara	1 850	1 457	2 805
Skövde	2 195	762	3 301
Tibro	1 922	582	1 943
Tidaholm	1 722	925	2 725
Töreboda	1 801	594	2 177
Vara	1 359	624	2 018
Värmlands			
Ärvika	1 848	1 042	1 669
Eda	981	617	1 581
Filipstad	2 159	730	2 009
Forsgårda	1 857	1 065	2 989
Grums	1 979	1 075	2 691
Hagfors	2 333	1 511	2 228
Hämsjö	2 035	590	4 394
Karlstad	2 409	1 014	3 295
Kil	1 734	565	2 076
Kristinehamn	2 010	744	2 447
Munkfors	1 821	959	1 275
Sterfors	1 322	1 191	3 203
Sunne	1 723	699	1 749
Säffle	1 962	801	1 614

Län	Fri-tids-verk-samhet	Kul-tur-verk-samhet	Barn-omsorg
Kommun			
Torsby	994	620	1 647
Åre jäg	1 699	813	1 781
Örebro			
Askersund	1 726	1 014	2 753
Degerfors	1 266	1 027	1 437
Hallsberg	1 165	1 278	1 711
Hällefors	2 144	639	1 750
Karlskoga	2 700	865	2 074
Kunis	2 054	962	2 710
Laxå	1 207	1 013	4 833
Lindesberg	1 691	1 191	2 946
Ljusnarsberg	1 592	518	1 659
Nora	1 774	929	3 058
Örebro	2 260	1 222	2 601
Västmanlands			
Arboga	2 097	994	2 271
Fagersta	2 934	1 094	3 571
Hallstahammar	1 966	908	2 300
Häby	1 981	756	1 973
Kungsör	1 913	958	2 382
Köping	2 791	1 378	5 154
Norberg	2 120	845	2 595
Sala	2 087	842	2 674
Skinnskatteberg	1 745	1 014	2 825
Sunshammar	2 269	1 636	3 837
Västerås	2 248	1 119	4 105
Kopparbergs			
Åvesta	1 995	957	1 868
Gagnef	1 211	553	2 120
Hedemora	2 215	594	1 989
Leksand	1 912	809	1 748
Ludvika	1 879	933	1 977
Malung	1 780	616	1 896
Mora	2 114	810	2 349
Orsa	3 348	674	2 138
Rättvik	1 555	1 138	1 746
Smedjebacken	2 780	857	2 485
Säter	2 125	811	2 492
Vansbro	1 810	813	1 494
Älvdalen	3 303	514	1 354
Gävleborgs			
Bollnäs	2 527	693	2 223
Gävle	2 254	1 510	3 434
Hofors	2 101	1 461	2 319
Hudiksvall	1 351	595	1 709
Ljusdal	8 293	897	1 899
Nordanstig	802	434	2 590
Ockelbo	1 908	805	2 176
Ovanåker	1 908	692	2 859
Sandviken	2 024	1 397	1 897
Söderhamn	2 315	1 005	1 867
Västernorrlands			
Ättedalen	1 555	1 218	2 341
Kramfors	2 348	645	1 958
Sollefteå	1 927	949	2 203
Sundsvall	2 175	1 146	3 774
Tierä	2 245	596	2 088
Ånge	2 633	774	1 514
Örnsköldsvik	2 817	1 173	1 907

Län	Fri-tids-verk-samhet	Kul-tur-verk-samhet	Barn-omsorg
Jämtlands			
Berg	723	437	1 839
Bräcke	1 200	441	1 254
Härjedalen	1 807	653	1 894
Krokoms	700	526	2 420
Ragunda	1 591	683	1 404
Strömsund	1 949	681	2 165
Åre	1 412	601	1 911
Östersund	2 209	1 025	3 302
Västerbottens			
Bjurholm	1 091	663	1 448
Dorotea	2 391	425	1 662
Lycksele	3 014	697	2 483
Måla	1 766	399	1 423
Nordmalen	1 257	609	1 958
Norsjö	1 905	494	1 578
Robertfors	586	554	2 255
Skellefteå	2 182	963	2 732
Sorsele	1 060	557	1 460
Storuman	1 502	604	1 453
Umeå	2 114	1 888	4 873
Vilhelmina	2 702	575	1 738
Vindeln	1 492	716	1 211
Vännäs	1 757	749	2 885
Åsle	2 705	897	1 497
Norrbotens			
Ärjeplog	2 470	989	1 982
Ärviksjöar	2 174	647	2 011
Boden	1 864	696	2 821
Gällivare	2 437	898	2 626
Haparanda	2 824	842	2 128
Jokkmokk	1 716	781	2 717
Kalix	1 490	491	2 430
Kiruna	2 337	1 066	2 307
Luleå	2 561	960	4 055
Pajala	1 120	478	1 096
Piteå	1 787	765	2 906
Älvsbyn	1 510	847	1 946
Övertorneå	2 139	599	1 536
Övertorneå	989	691	1 445
Vägt medelvärde	1 959	931	3 134

RADANNONSER

Välkommen med Din radannons. Priset är 30:- för sex rader. (Räkna med 40 nedslag per rad.)

Uppenbarelseboken öppnas

Gratis förpliktelsefri brevkurs om Bibelns pärla. 16 faktarika succéhäften med genomgång av 2000 års politiskt-religiösa historia, avslöjande de antikristliga makternas ränker. Hoppets Röst, Vasagatan 12, 411 24 GBG. 031-11 11 99.

Stencilapparat

Begagnad manuell stencilapparat säljes. Pris 200:-
08-54 95 52

Motorbåt

önskas köpa. Längd cirka 5-7 meter.
013-16 16 46

Efter apartheid

Leon Louw är chef för *Free Enterprise Foundation* i Sydafrika, en stark intellektuell kraft som slår mot den starka statsmakten i Sydafrika. Louw och hans fru Frances Kendall Louw skrev tillsammans boken *Efter apartheid* (på svenska utgiven av Timbro), som blivit den genom tiderna mest sålda icke skönlitterära boken i Sydafrika!

Efter apartheid beskriver apartheidsystemets utveckling och visar hur apartheid är ett vapen som förstör marknadskrafterna. Paret erbjuder en politisk lösning som innebär att apartheid avskaffas och ersätts av ett system som skulle förhindra alla Sydafrikas etniska grupper att politiskt dominera någon annan.

Winnie Mandela, hustru till den fängslade ANC-ledaren Nelson Mandela, förklarade att "*Efter apartheid* är en sedan länge efterlängtd utmaning av Sydafrika... Författarna erbjuder Sydafrika det landet behöver mest – ett brett alternativ som vi har letat efter... Här finns hopp för en splittrad nation... från en röst som det vita Sydafrika kan lyssna till utan fruktan".

Mangosuthu Buthelezi, ledare för Sydafrikas största svarta organisation, Inkatha, förklarade: "I ett av hav av vrede och spänning kan *Efter apartheid* bli ett rationellt och funktionsdugligt svar på Sydafrikas unika problem."

Alan Paton, författare till många välkända romaner sa: "Som anhängare av en federal författning för Sydafrika välkomnar jag detta diskussionsinlägg om ett kantonalt system efter schweizisk modell."

Walter E. Williams, professor vid George Mason-universitetet utanför Washing-

ton har själv varit på föreläsningsturné i Sydafrika. Walter E. Williams är en av USAs mer välkända ekonomiprofessorer, som skrivit ett flertal böcker som behandlar de svartas situation i USA, har gjort denna intervju med paret Louw-Kendall:

Apartheid är konkurrensbegränsning

Vad är apartheid och vad var dess syfte från början?

–Apartheid är ett komplicerat mönster som omfattar ett par hundra lagar som innehåller rasdiskriminerande bestämmelser. Ett av huvudinslagen i apartheid var skapandet av "hemländerna", ett för varje större svart folkgrupp. Avsikten var att vart och ett av dessa skulle bli ett eget land. Vidare innehåller systemet resebestämmelser avsedda att hålla de svarta utanför de vita områdena, om de inte fått speciellt tillstånd, Group Areas Act, som reserverar vissa områden för vit bosättning och andra för svart, indisk eller färgad (dvs blandrasig).

Sedan finns det social apartheid i form av skilda anläggningar för raserna, t ex biografier, hissar, bussar, skolor, simbassänger. Och slutligen att svarta (och tidigare även indier och färgade) nekas rösträtt.

Det har funnits apartheid, även om man inte har använt namnet, ända sedan de första vita bosatte sig i Sydafrika 1662. De första "rasbestämmelserna" kom åtta år senare. Alltsedan dess har det funnits mer eller mindre av apartheid. Minst fanns det under den tredje fjärdedelen av 1800-ta-

let, men sedan började apartheid tillta under det brittiska styret från ungefär 1880 till 1930.

Motiven var ekonomiska. Man stängde helt enkelt ut de svarta från konkurrensen med de vita. Först i jordbruket, sedan på andra områden som transporter, handel och industri. Senare var motivet att tvinga ut de svarta på arbetsmarknaden genom att neka dem att äga land i de områden där de framgångsrikt drev jordbruk. Sedan följde förbud mot att driva affärsverksamhet för svarta, också det för att tvinga fram arbetskraft.

Sedan lades ovanpå allt detta social

Leon Louw och Frances Kendall Louw har tillsammans skrivit boken *Efter apartheid*.

apartheid, det enda som den nuvarande regeringen skapat. (Leon)
Med den nuvarande regeringen menar Du Nationalistpartiet?

–Ja, Nationalistpartiet, som tog över regeringsmakten 1948. (L)

Och Du menar att apartheidsystemet i grund byggde på önskan att skydda de vita från konkurrens?

–Ja. Det sades klart ifrån att apartheidlagarna var till för att skydda de vita och för att se till att det fanns billig arbetskraft. Det var ingen som generade sig över sådana uttalanden då. Man tyckte att det var helt naturligt att skydda vita från konkurrens. Indier importerades till Sydafrika, liksom kineser, eftersom det saknades arbetskraft. Och det saknades arbetskraft eftersom de svarta jordbrukarna drev sina gårdar enligt självförsörjningsprincipen.

Under slutet av 1800-talet fick de svarta i Östra Kapprovinsen konkurrera fritt med vita och köpa mark som de ville. De började använda västerländsk teknologi som infördes av missionärer. Vid jordbruksutställningarna var det de svarta som tog hem priserna och man konstaterade att i det område som de vita misslyckades med att få några skördar fick de svarta jorden att blomstra.

De behövde alltså inte ta jobb i gruvorna. De klarade sig bra själva på landet. Och lagar genomdrevs för att tvinga dem bort från jorden och in i industrin. (Frances)

Apartheid betalas av vita skattebetalare

Kan Du ge ett exempel?

–Ett av de viktigaste var Glen Grey Act, som framlades av Cecil Rhodes och som antogs 1894. Den lagen hindrade svarta jordbrukare från att äga mer än 10 tunnland jord. Stora farmer som etablerats av svarta, som bodde i herrgårdar och skickade sina barn till internatskolor, förstördes helt enkelt. I ett system där en hel familj med flera generationer var beroende av en gård var det omöjligt att klara försörjningen på 10 tunnland. Så det svarta jordbruket slogs i spillror och dess utövare tvingades ta jobb i industrin. (F)

Hur effektivt har apartheid gett de vita privilegier?

–Apartheid har mycket effektivt skyddat vita i arbetarklassen från konkurrens med svarta. Systemet såg till att det inte fanns någon vit arbetslöshet att tala om. Det hindrade länge effektivt de svarta från att få del i ekonomin, annat än på allra lägsta nivå.

(F)

–För vita som bara var fördomsfulla gav apartheid också utbyte. De fick separata vita skolor och skattebetalarnas stöd för separata anläggningar som ett egenändamål av rena fördomsskäl. Men den stora majo-

Apartheid infördes bl a för att skydda den vita arbetarklassen mot konkurrens från de svarta.

riteten vita hade mer nackdel än fördel av apartheid, i den meningen att det kostat otroligt mycket att skapa och finansiera hemländerna, att försöka hålla de svarta utanför de vita områdena, eftersom de vita bara utgör 16 procent av befolkningen. Och för de vita som konsumenter betydde det alltså att de betalade högre priser för produkter som kunde ha producerats billigare om svarta hade fått konkurrera. Så majoriteten av vita drabbades. Och jag tror att det vita Sydafrika gjort ett stort misstag när man inte upptäckt vad apartheid kostat. (L)

Apartheid luckras upp – vad finns kvar?

Apartheid utsätts för internationella och inhemska angrepp. Vad finns kvar?

–Rösträtten naturligtvis. Men därutöver finns åtskilligt kvar av Group Areas Act. Men mycket av lagens bokstav har förfallit eftersom områden som varit reserverade för vita i praktiken blivit blandade. Regeringen har inte på allvar genomdrivit lagen under de senaste fem åren – det finns bara två eller tre exempel där människor har beordrats flytta eftersom de bott i fel område. I en del områden i Sydafrika – t ex

på en del platser runt Johannesburg – är mer än hälften icke-vita, trots att området är lagligt reserverat för vita.

En hel del av det som hänt har skett smygvägen, regeringen har tillåtit underminering av apartheid utan att göra något åt saken. Och detta eftersom man gärna tycks se apartheid försvinna, men är orolig över att förlora rösterna från dem som är anhängare av apartheid. (F)

Efter apartheid...

Kan ni kortfattat redogöra för den lösning som ni föreslår i Efter apartheid?

–Vi föreslår en författning med ett kantonalt system enligt schweizisk modell. Det är ett system med en mycket svag centralregering och mycket makt i de lokala församlingarna. Vi valde denna modell eftersom vi menar att problemet i Sydafrika idag är en alltför stark centralmakt. Det finns ett talesätt att ju mer makt som finns, desto vildare blir maktkampen. Och det är vad vi ser i Sydafrika. Det finns olika grupper, språkgrupper, kulturgrupper osv, som alla fruktar att någon annan grupp skall ta kontrollen över denna stora obegränsat starka centralmakt och använda den för att gynna sina egna intressen. På samma sätt som den vita regimen gör idag.

Den lösning vi såg var helt enkelt att avskaffa makten. Och det vill vi göra genom att sprida den till kantoner. Därigenom skulle politiken bli marknadsstyrd. Landet skulle indelas i mer än 100 kantoner. I varje kanton skulle den lokala regeringen ha fullständig politisk och ekonomisk frihet, frånsett fem funktioner som skulle vara förbehållna centralregeringen: försvar, finanspolitik, utrikespolitik, större infrastrukturprojekt och upprätthållandet av gemensam statistik, hovrätter och en högsta domstol. Allt annat skulle kontrolleras av kantonerna. Därmed skulle olika områden driva olika politik. Människorna skulle kunna rösta med fötterna och flytta dit de ville. (F)

Så ni skulle ha en centralregering vald av majoriteten och den skulle kontrollera försvaret och utrikespolitiken. Kan du tänka dig den sydafrikanska armén sådan den ser ut idag underkasta sig en svart majoritetsregering?

–Vi tror inte att de skulle vara beredda att göra det förrän de ansåg att systemet var tillräckligt stabilt, så att det inte exempelvis resulterade i en svart marxistisk dikta-

tur. De skulle underordna sig bara om de var säkra på att det skulle finnas grundläggande demokratiska friheter och ett system med fri företagsamhet och att systemet skulle skydda de vitas säkerhet.

Om dessa saker kunde garanteras – och vi utgår från att det inte skulle införas om det inte hade folkligt stöd – så tror vi att armén skulle vara beredd att underordna sig. (F)

90 procent är moderata...

Kan ni föreställa er olika kantoner med skilda system – t ex en ANC-kanton och en kanton kontrollerad av det Konservativa partiet – komma överens med centralregeringen om en politik mot Angola eller Mozambique? Skulle inte detta utgöra ett problem för systemet?

–Min egen uppfattning är att den övervägande majoriteten av kantonerna skulle bli moderata, och vi skulle få en moderat allians. Våldigt få kantoner skulle få extrema regimer – kommunistiska, eftersom få sydafrikaner oavsett ras tror på socialismen. Mycket få. Allt tyder på att ungefär 90 procent av befolkningen är moderat – anhängare av västerländsk ekonomi och demokrati. (F)

Men det behöver inte i sig innebära enighet. I USA har t ex stora grupper understött frihetskämparna i Nicaragua och andra grupper har motarbetat dem. I Sydafrika, om en stor del av befolkningen var för Savimbi i Angola och en stor del emot honom, hur skulle det kantonalet systemet tackla det problemet?

–Utrikespolitiken måste bli ganska neutral. Precis som i Schweiz. Jag tror att det finns historiska belägg för att så blir fallet i extremt decentraliserade länder. Men det skulle finnas en centralregering och den skulle ansvara för armén.

Vår grundmodell bygger på att det som skapar konflikt inte beslutas på en nivå som genererar konflikt. Försvaret skapar konflikt bara om det inte accepteras inom systemet och om det inte råder enighet om vilka de riktiga fienderna är. Så lösningen skulle kunna vara att inte stödja någondera sidan i Angola. (L)

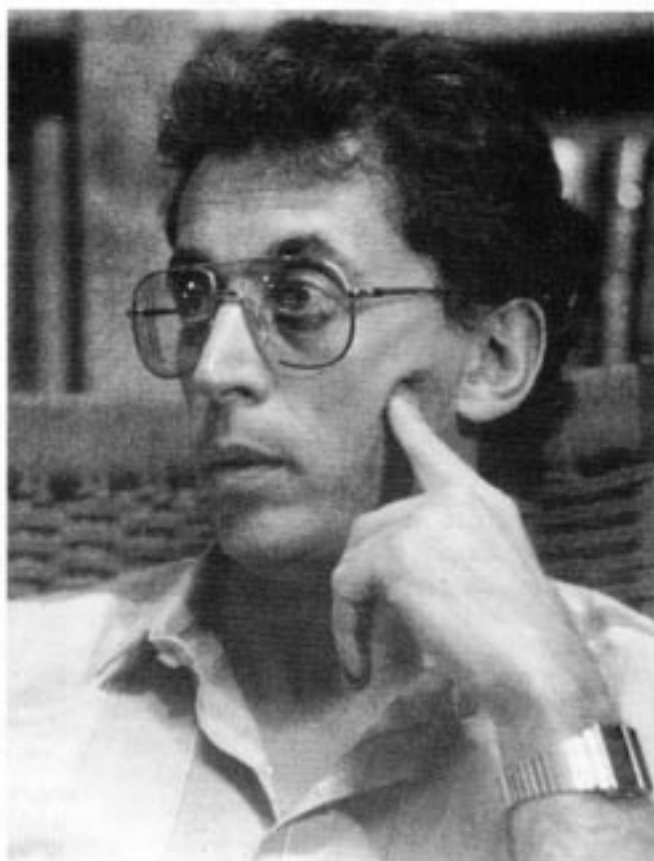
–I vårt system skulle man inte få göra något alls om de två kamrarna inte var överens.

Då skulle man hamna i ett dödläge. (F)

Öppna hemländernas gränser!

Vad skulle hända med dagens hemländer – en del av dem självständiga nationer?

–Problemet med hemländerna är att invånarna inte har rätt att flytta. I vår modell skulle friheten att flytta skrivas in i den centrala författningen. Kantonerna skulle inte bygga på etniska grupperingar utan på de människor som hamnar i området ifråga. Vi föreslår att de som nu är medborgare i hemländerna ges sydafrikanskt med-

"Majoriteten av de vita har mer att vinna än att förlora på att apartheid avskaffas".

borgarskap och rätten att fritt flytta till Sydafrika. Därefter erbjuds hemländerna att bli kantoner. Även om de inte vill bli det, kan de inte hålla kvar sina medborgare med våld och de måste styra hemlandet väl om de inte skall förlora sina invånare till Sydafrika. (F)

–Det finns en del misstänksamhet mot vårt förslag som bygger på uppfattningen att det skulle vara någon annan form av hemlandspolitik. Men det är helt annorlunda. Enligt hemlandspolitiken tvingas folk stanna i sitt hemland och de som bodde i Johannesburg eller Soweto, som aldrig ens varit i sitt

hemland, eftersom de tillhörde tredje eller fjärde generationens stadsinvånare, betraktades godtyckligt som medborgare i ett annat land, där de aldrig varit och dit de aldrig ville flytta. I kantonsystemet kommer det inte att finnas något sådant. Inget tvång vad avser bostadsort eller medborgarskap. (L)

Dagens våld drabbar bara de svarta

Den bild vi får i Väst av Sydafrika är en bild av förtryck, hopplöshet, våld och kaos.

Mord, hur säkerhetsstyrkorna arresterar barn och hur man avskaffar pressfriheten. Vad säger ni om situationen idag?

–Väldet är nästan uteslutande våld mellan svarta. Dvs svarta radikaler mot svarta moderata. Svarta som vill störta systemet med våld och svarta som vill avskaffa systemet med fredliga metoder. I det vita Sydafrika är situationen helt normal. Någon gång har en bomb exploderat i ett vitt område, men sådant händer ju runt om i världen. Sydafrikas svarta ironi är att de människor som skapat och utvecklat apartheid, de vita, knappast drabbats av oron. (L)

–Situationen i Sydafrika idag är mycket intressant, eftersom så mycket verkar strida mot varandra. Å ena sidan råder undantagstillstånd och en ökad militarisering där militären får allt större inflytande i den civila administrationen. Statsapparaten blir mer och mer militariserad.

Det grundläggande motivet är fruktan för vad man i Sydafrika kallar det kommunistiska hotet.

Regeringen har uppfattningen att kommunisterna – Sovjet – vill ta över Sydafrika och att man infiltrerar utoparlamentariska grupper för att de skall störta statsapparaten och ersätta den med kommunism. (F)

Intervjun fortsätter i nästa nummer.

Reprinted with the permission, from the July 1988 issue of Reason magazine. Copyright by the Reason Foundation, 2716 Ocean Park Blvd, Suite 1062, Santa Monica, CA USA 90405.

BREV TILL CONTRA

Contras insändarsida är till för Dig som har något att framföra, men som inte vill skriva en hel artikel. Välkommen med Ditt inlägg!

Friheten värd att försvaras

Åren 1939–45 lärde sig Sverige en hård läxa: Det enda språk Stormakten förstår i kris- och krigslägen är militär styrka. Efter Första världskriget (som skulle göra slut på alla krig), 1925, skedde i vårt land en omfattande nedrustning. Arméns krigsorganisation halverades, femton. fredsförband lades ned och en tredjedel av åldersklassen fick ingen utbildning. Sverige trodde mer på Nationernas Förbund och "kollektiv säkerhet" än på ett starkt försvar. Sanningens ögonblick kom 1939 när Andra världskriget började. Sovjetryssland överföll Finland, och 1940 ockuperade Tyskland, Danmark och Norge, genom en blixtkupp. Vi klarade oss med ett nödropp. Nu gällde det att upprusta. Det tog tid. Först 1943 kunde vi visa tänderna. Den förnedrande tyska "permittenttrafiken" sades upp. Vår upprustning hade återgivit oss handlingsfriheten. Per Edvin Sköld, socialdemokratisk försvarsminister och f d stambefäl på Södra Skåningarna, genomförde med hård hand återuppbyggnaden av vår raserade försvarsförmåga.

Erfarenheterna från beredskapären satt i fram till omkring 1968. Den politiska tumregel som gällde, var ett starkt försvar som garant för alliansfrihet i fred, och förmåga att i krigslägen med kraft hävda vår neutralitet. Någon nedrustning modell 1925 var det inte tal om. Det blev att stå på egna ben och inte lita till främmande hjälp. Flygvapnet byggdes upp till cirka 700 svensktillverkade stridsflygplan. Armén kunde ställa upp 30 välövade och snabbmobiliserade brigader. Både NATO och Warszawapakten respekterade vårt försvar som en stabiliserande strategisk faktor i Nordeuropa.

1968 tog en ny generation beslutsfattare över. De hade inte personligen upplevt hur illa ställt det var med vår beredskap 1939–42. De hade ingenting lärt av historien. Sverige började åter leka världens samvete. Vissa länder fördömdes. Andra gynnades med "bistånd", donationer till diverse länder på andra sidan de sju haven, vilket tyngde mer och mer i bud-

geten. En annan ny utgiftspost blev subventionerna till tidningar som gick dåligt.

Det blev försvaret som fick maka åt sig. Den smygande nedrustningen började. Sanningen är, att 1968 fick försvaret arton procent av statens utgifter. 1988 var vi nere i åtta procent! Samtidigt ökade bistånd, presstödd m m från ingenting till tio procent. Till en början märktes knappast att man tog resurser från försvaret. Bara en halv procent per år var inget som oroade medborgarna särskilt mycket. Nödvändiga nedläggningar och reduceringar presenterades som "rationaliseringar" eller "moderniseringar".

Men nu är vi där. Främmande makt gör narr av marinen. Flygvapnet har halverats. Armén har länge fått suga på ramarna. Inställda repövningar. Föräldrade stridsvagnar. Ett halvt dussin diskret nedlagda fredsregementen, t ex Kungliga Smålands artilleri. Men det räcker inte. Nu ryker ytterligare tio fredsförband, och därmed motsvarande baser för frivilliga försvaret. Och vad värre är, krigsbrigadernas antal halveras – från 30 till 15.

Norge kunde nionde april 1940 inte värna om sin neutralitet. Nedrustat som det var. Det blev en kapplöpning mellan briter och tyskar till Narvik. Tyskarna kom några timmar före. Frågan är: Vilka kommer först till Stockholm (öppen stad utan stående kuppförband), Gotland, Skåne eller Göteborg i ett liknande krigsläge i framtiden? Warszawapakten eller NATO?

Om detta inträffar vilar ett tungt ansvar på 1968 års män, vilka förskingrat arvet: det starka försvar som erfarenheterna från 1939–45 gav oss.

Friheten är alltid värd att försvaras.

Kapten Jörn Alwerud

E4an – en europeisk byväg

I somras tog jag bilen och gav mig ut i Europa på semester. Ett väl utbyggt motorvägsnät tog mig till Hamburg, Köln, Paris m fl städer. Hastighetsbegränsningarna var antingen 120 eller 130 km/h (i Tyskland fri fart, men rekommenderad

maxfart 130 km/h).

Åter tillbaka i Sverige var vi som vanligt värst! 90 km/h på de vägar som veterligen är byggda för 130 km/h. Och dessutom de säkraste vägarna vi har. Vad som var beklämmande att uppleva att det enfaldiga svenska folket vackert fann sig i överhetens påfund och snällt körde enligt de bisarra hastighetsreglerna.

Men de vägsträckor som håller internationell standard är ynkligt korta. E4 från straxt utanför Helsingborg till Jönköping håller standard av en europeisk byväg. Det är precis som om vi vill tala om för de utländska turisterna som kommer hit att de kommit till ett fattigt hörn av Europa.

Samma intryck förmedlas också på E6 norr om Hallandsåsen. Visst kan det vara sant i viss mening att vi ligger efter, men skall det vara nödvändigt att skylta med det? Och när skall myndigheterna få upp ögonen för att bra vägar är en av de viktigaste investeringarna som staten kan göra för att hjälpa den ekonomiska utvecklingen framåt?

Per-Olof Eklund

E4an från Helsingborg till Jönköping liknar vid jämförelse en europeisk byväg.

Taiwan på offensiven

Det är helt naturligt att Republiken Kina – Taiwan – utnyttjar den nuvarande politiska situationen, där Folkrepubliken aktier står lågt i kurs. Och Taipei uppnår politiska och diplomatiska resultat. Den 2 oktober återupptog Liberia fulla diplomatiska förbindelser med Republiken Kina, och blir med det den andra stat som erkänner både Republiken Kina och Folkrepubliken.

Grenada gjorde detsamma redan den 20 juli i år. Och den 10 oktober upptog Belize – tidigare Brittiska Honduras – fulla diplomatiska förbindelser med regeringen i Taipei.

När ska de nordiska regeringarna uppta normala diplomatiska förbindelser med Republiken Kina?

Nils Tore Gjerde

SVERIGE-NYTT

Contras notisavdelning har sammanställts av Carl G. Holm. Den innehåller sammanfattningar och kommentarer till händelser i världen. De källor som refereras är inte direkt citerade, utan texten är sammanfattningar av originalkällan, försävt inte annat markeras med citationstecken.

Skattebluffarna

Vi skall begåvas med ett nytt skattesystem. Alla partier är med och slåss för sina principer. Och när principerna överges är det dags att finna formuleringar som sopar igen spåren. Det finns därför åtskilliga bluffar i skatteförslagen, tillkomna för att dölja sanningen för medborgarna.

Contra skall titta närmare på några av myterna:

–Högsta marginalskatten blir 50 procent. En av de grövsta bluffarna. Genom att kalla en del skatter för arbetsgivaravgifter göms en hel del av skattetrycket undan. Det gäller både i det gamla och det nya systemet. Av en inkomst på 100 kronor försvinner 28 som arbetsgivaravgifter. Det är de återstående 72 kronorna som drabbas av marginalskatten. Hittills högst 72 procent, från 1991 50 procent (se dock nästa punkt). Den verkliga marginalskatten minskar alltså från 80 till 64 procent. Det är långt till "hälften kvar".

–Det finns en annan bluff i påståendet att högsta marginalskatten blir 50 procent. Förutsättningen för detta är nämligen att kommunalskatten är 30 procent. Redan 1989 är den genomsnittliga kommunalskatten 30,8 procent och 1990 har siffran höjts till 31,12 procent. Därmed blir marginalskatten inte 50 utan 51,12 procent. Se dock också ovanstående punkt!

–Marginalskatten blir 30 procent för 80 procent av befolkningen. Även om vi skulle gå på bluff nr 1 ovan så är detta påstående inte sant. Nästan alla får nämligen 40 procent marginalskatt. I sista omgången av skatteförhandlingarna infördes nämligen ökade grundavdrag (skattefritt bottenbelopp). Grundavdraget höjdes från 10.000 till 18.000 kronor. Men bara för dem som tjänar mindre än 95.000 kronor per år. I området mellan 95.000 och 175.000 trap-

pas grundavdraget av med 10 procentenheten vilket ger resultatet att marginalskatten blir 40 procent. Om vi räknar in även arbetsgivaravgifterna blir marginalskatten för normalinkomsttagaren 57 procent.

Svårt med renlärigheten

Socialdemokraternas partitidning *Aktuellt i politiken* innehöll i det nummer som var aktuellt samtidigt med den stora skatteöverenskommelsen en stort uppslagen artikel om att det var dags att avskaffa byggmomsen för att sänka hyrorna. I överenskommelsen ingick en dubblad byggmoms (från 12,87 till 23,46 procent).

En annan partikamrat som haft svårt att pricka rätt är kommunalrådet Gun-Britt Mårtensson i Östersund. I en tvåsidig intervju i *Länstidningen* förklarade hon tidigt i höstas att det var dags att införa progressiv kommunalskatt. Ett par månader senare avskaffar hennes partikamrater i regeringen en stor del av progressiviteten också i den statliga skatten.

Golfare sponsras av kommunen

En kurs i golfandets ädla konst är helt naturligt en kommunal angelägenhet. Ätminstone för kommunalanställda i Åre kom-

mun, som kunnat gå på golfkurs betald av kommunen nu i sommar. Alla kan använda en arbetsdag till trivselfrämjande åtgärder förklarar kommunens förvaltningschef Gunnar Mattsson, och då betalar kommunen kostnaden inom en viss ram. Åre har en av landets allra högsta kommunalskatter.

Tjuvens bästa vän

Vill du ha en ny cykel är det bara att hämta den hos polisen. Polisen får in stora mängder upphittade cyklar och det är inte alltid det finns någon som gör anspråk på den. Men visst finns det många som vänder sig till polisen för att få en cykel – sin egen eller någon annans. Och den snälla polisen levererar då cykeln utan att ens kontrollera vilket märke anmälaren uppgett sig ha förlorat. I Linköping körde en mycket ung flicka sin grannes olästa cykel till polisen. När grannen dagen därpå kom till polisen var cykeln redan utlämnad till en annan, som gjort en anmälan om en förlorad cykel av ett helt annat märke. Det var den tredje cykeln som vederbörande hämtade hos polisen på kort tid, så polisen kunde kanske ha visat en viss skepsis. Men skepsis visades mot den som verkligen blivit av med sin cykel. Att ha uppgifter om cykelmärke, ramnummer osv hjälper inte för att övertyga en skeptisk polis. Och den som hämtat cykeln kunde ju faktiskt ha köpt den på annons i god tro (fast det inte kommit ut någon tidning med cykelannonser under den korta tiden som cy-

keln varit borta). Efter en omsorgsfull utredning som säkert berett många polisbyråkrat stort nöje och som dessutom kostat skattebetalarna stora pengar återlämnades dock cykeln tre veckor senare av polisen till den rättmätiga ägaren.

Skatteflykt

Kassören i Motala arbetarkommun (socialdemokraternas lokalavdelning) har svårt med skatten. Han hade ett deltidsarbete i den "borgerliga" kommunen och helt enligt reglementet skulle den inte betala in någon preliminärskatt. Det skulle huvudarbetsgivaren, arbetarkommunen, men där var det kassören själv som skötte om inbetalningarna. Och det struntade han i. Och hade struntat i under flera år. När saken uppdagades visade det sig att kassören inte ens betalat bilskatten. "Under skatter vi digna ned, båd stat och lagar oss förtrycka..." heter det som bekant i den socialdemokratiska kampsången Internationalen.

Farlig hälsovård

Landstinget i Jämtland har ordnat en "hälsoresa". 30 patienter skickades ner till Rumänien för vederkvickelse i slutet av sommaren. De blev definitivt sämre av resan. Rumänien är inte något land för den som har vacklande hälsa. Samtliga deltagare blev magsjuka och mögellukt i hotellrummen satte också sina spår. Flera av patienterna lyckades ordna returreisa med tidigare flyg för att komma undan "hälso-behandlingen". De som inte lyckades ta sig hem i förtid fick gå igenom intensifierade insatser från sjukvården i Sverige vid hemkomsten. Trots allt är de här resenärerna privilegierade. Hela resan kostar deltagarna bara de 55 kronor per dag som är den ordinarie sjukhuskostnaden i Sverige.

(Länstidningen, Östersund)

Svensk neutralitet värdelös

Det klara beskedet fick Gunnar Jarring när han var i Moskva på besök 1971. Han berättar om saken i en nyutkommen bok, *Utan glasnost och perestrojka*. Jarring var ambassadör i Moskva 1964-1973. Han var väl anpasslig till svensk utrikespolitik och har bl a våldsamt kritiserats av Svenska Dagbladets Moskva-korrespondent Per Egil Hegge för att han stoppade utdelning av Nobelpriset till Alexander Solzjenitsyn på Sveriges ambassad. Jarring försöker rentvå sig i boken. Han lyckas egentligen

inte särskilt väl.

Det finns emellertid ett annat intressant avsnitt i boken som handlar om en middag där den sovjetiske armégeneralen Alexej Jepisjev deltog. Jepisjev förklarade rakt på sak den sovjetiska inställningen till den svenska neutralitetspolitiken: "Jag kan försäkra er att om det blir krig igen så är er neutralitet inget värde. Ingen kommer att respektera de neutrala och de kommer inte att kunna upprätthålla sin neutralitet. Det kommer inte att finnas några neutrala stater". Officiellt brukar Sovjet uttrycka sin respekt för svensk neutralitet, men frågan är om inte Jepisjevs uttalande svarar mot realiteterna. Så länge det bara är fråga om hövlighetsfraser kan det gå bra att stödja den svenska neutraliteten, när det blir allvar är realiteterna helt annorlunda.

Konsum privatiseras

T o m Konsum satsar nu på privatisering. Pappersföretaget Fiskeby såldes redan för

flera år sedan till Holmen (som i sin tur köptes upp av MoDo). Wårby bryggeri har sålts till Spondrup och Gislaveds däckfabrik är till salu. I många Domus-varuhus bjuder man nu in privata entreprenörer som tar hand om frisørsalongen, restaurangen, radioavdelningen osv. Och i Västernorrland har man privatiseringsplaner på gång på så sätt att mindre Konsum-butiker skall arrenderas ut till föreståndarna. Om föreståndaren arbetar i butiken tillsammans med familjen går det att komma runt arbetstidsbestämmelser och fackliga krav på lönerna menar Konsum Västernorrland. Och dessutom går det säkert att öka engagemanget för verksamheten.

Farlig kollektivtrafik

En buss försedd med en miljödieselmotor, som ger ifrån sig extra lite avgaser, släpper ut dubbelt så mycket kväveoxider

(försurande ämne) och tio gånger så mycket mutagena partiklar som en katalysatorrenad bensinmotor driven personbil, räknat per passagerare och kilometer. Beräkningen är då gjord med i genomsnitt 16 personer per buss och 1,4 personer per bil, vilket är det normala antalet passagerare i respektive fordon.

Nej till näringsfrihet

Vi har vid tidigare tillfällen berättat hur kommuner i olika delar av landet vill stoppa näringsverksamhet genom planbestämmelser. Där marken är billig förbjuder man helt sonika viss näringsverksamhet för att kunderna skall tvingas betala mer för t ex livsmedel i centrala lägen. Konsum och ICA-handlarna brukar ofta gå hand i hand. Så har skett i Östersund, Sundsvall, Linköping och Norrköping.

Huddinge följer nu i spåret. Byggnadsnämnden i Huddinge går till angrepp mot lågprisföretaget *Galne Gunnar*, som öppnat ett klädvaruhus i Huddinge (alldeles invid IKEA-varuhuset). I byggnadsplanen står det att lokalerna skall användas för kontor, men genom dispens har man tidigare gett tillstånd för att sälja byggvaror. I grannbutikerna har man också dispens från kontorskravet, men där utan specifikation på vad som får säljas. Nu har byggnadsnämnden bestämt sig för att *Galne Gunnar* bedriver olaglig verksamhet genom att sälja kläder istället för byggvaror. Byggnadsnämndens plansocialist till ordförande, mannen som vill tvinga Huddingeborna att betala mer för sina kläder, kallar sig moderat och heter Jan Hjertsson.

(Svenska Dagbladet)

Rysk flicka, 27

önskar träffa seriös svensk man ej över 55 med teknisk specialitet...

Den katastrofalt dåliga sovjetiska ekonomin gör att Sovjet är i desperat behov av modern teknik. Sovjets industrispionage mot företag i Väst torde därför snarare ha ökat än minskat sedan Gorbatsjovs tillträde.

Men det är kanske mindre vanligt att man annonserar efter lämpliga offer.

Russian girl 27/174
high education, interested in
psychology likes to meet a serious
swedish man not over 55 with
technical speciality. "I like home-
work, sewing and cooking
HH-66296900"

...
H
O
4
d
d
a
l
m

(Annonsen från SvD 89-10-29)

UTLANDS-NYTT

Inga pengar i Östtyskland

Östtyskland är skuldsatt över öronen. 60 procent av exportinkomsterna går åt till att betala räntor och amorteringar på utlandsskulderna. Och andelen ökar. Det förtjänar att påpekas att Västtyskland årligen betalar miljarder DM till Östtyskland enligt olika överenskommelser och att östtyska varor inom EG har samma tullförmåner som västtyska. Att östtyskar nu tillåts besöka Väst lär heller inte gå obemärkt förbi i den östtyska betalningsbalansen.

(Dagens Industri)

16 miljoner arbetslösa i Sovjet?

Det är inte Contra utan Pravda som skriver detta. Pravda konstaterade i början av november att tre miljoner sovjetmedborgare förlorat jobbet på grund av omstrukturering i den sovjetiska industrin under de senaste fem åren. Och fram till år 2005 kan arbetslösheten beräknas öka till mellan 15 och 16 miljoner. Det sker genom att man lägger ned olönsamma industrier och minskar antalet anställda där det idag finns för många.

Enligt Pravda är redan idag arbetslösheten uppe i 27,6 procent i Azerbajdzjan, 25,7 procent i Tadzjikistan och 22,8 procent i Uzbekistan. Även Turkmenistan, Armenien och Kirgisien hade nära 20 procents arbetslöshet.

Tyvär saknas det i Sovjet entreprenörer, eftersom det sovjetiska samhället i över 60 års tid har arbetat på att utplåna denna typ av människor. Hade människorna i Silicon Valley eller Gnosjö bott i Sovjet och hade de fått fria händer att driva kapitalistiska företag hade arbetslöshet varit otänkbar.

Handla mer med elfenben!

En rad länder som saknar elefanter i den egna faunan (däribland Sverige) har bestämt sig för att förbjuda import av elfenben. Syftet är att rädda den afrikanska elefanten från utrotning. Två stora "elefantländer", Kenya och Tanzania, har drivit på förbudet. På åtta år har antalet afrikanska elefanter minskat från 1,2 miljoner till

hälften, 600 000.

Kortsiktigt har förbudet drivit ned priset på elfenben, men på lång sikt kommer ett förbud självklart att leda till ökade priser. Och en ny spännande marknad för den organiserade brottsligheten, som gärna kompletterar narkotikahandeln med något annat lukrativt.

I Zimbabwe har man utvecklat ett program som skyddar landets elefanter och samtidigt ger goda inkomster. En kontrollerad avskjutning – där man kan sälja rätten att skjuta en elefant till rika utlänningar för upp till 100.000 kronor – håller elefantstammen på god nivå. Intäkterna från denna jaktverksamhet går bl a till att skydda elefantungarna och betala kompensation till de jordbrukare som får sin gröda förstörd av elefanter. En elefantjakt på rimlig nivå är nyttig för naturen, på samma sätt som älgjakten är det för den svenska naturen.

Zimbabwe, Botswana och Sydafrika har sedan länge drivit en sådan politik, och i dessa länder har elefantstammen hållit sig konstant. Men det är väl bara stilenligt om Sverige ansluter sig till en internationell överenskommelse som ser till att de internationella brottsmyndigheterna tar hand om de pengar som skulle kunna hamna hos fattiga afrikanska bönder.

Indien som industriland

Indien kommer alltmer som industriland. Och som jordbruksland. Det var för fem år sedan som den då nyttillträdde Rajiv Gandhi började lätta på den socialistiska tvångströja som hans mor och morfar vävt kring det indiska näringslivet. Och en dos av marknadsekonomi i det tidigare så sönderplanerade och sönderkontrollerade Indien har gjort underverk.

Under de senaste fem åren har BNP växt med mer än 5 procent per år och man räknar nu med att 150 miljoner indier tillhör medelklassen, dvs människor som lever på ungefär den standard som var normal i Nordeuropa omkring 1960. Sedan finns det över 500 miljoner indier, främst på landsbygden, som har det sämre. Men medelklassgruppen växer snabbt. Och den får snabbt tillgång till moderna konsumtions-

varor – producerade i Indien. I Indien säljs nu 2 miljoner färg-TV-apparater om året och landet tillverkar 200 000 bilar – samt 1,5 miljoner motorcyklar. Livsmedelsproduktionen räcker nu mer än väl till att föda den indiska befolkningen.

Och kapitalismen börjar få ett fotfäste på allvar. Från att ha varit något enbart för de välkända familjerna med de politiska kontakterna har det blivit en angelägenhet för allt fler. Förra året kunde indiska företag få fram 40 miljarder kronor genom nyemissioner på aktiemarknaden. Fem gånger så mycket som svenskt näringsliv fick tillgång till genom den svenska börsen.

(The Economist, London)

Vanessa Redgrave går Khadaffis ärenden

Den vänsterextremistiska skådespelerskan Vanessa Redgrave har fungerat som spion åt Libyens diktator Moammar Khadafi. Det är sedan tidigare känt att Vanessa Redgrave varit aktiv i det trotskistiska partiet Militant Tendency. När polisen granskade rikenskaperna upptäcktes att partiet fått nästan sex miljoner kronor i stöd från Libyen.

I utbyte har Vanessa Redgrave och hennes vänner spionerat på ledande judar i England. Partiet har också fått pengar från PLO och arbetat åt Iraks diktator Saddam Hussein.

Skulle Du lita på Honeckers kronprins?

Egon Krenz, Östtysklands nye ledare, har öppnat Berlinmuren. Ett skickligt taktiskt drag. Men ligger det någon verklig reformvilja bakom? Knappast. Egon Krenz är en fullblodskommunist som gått i Erich Honeckers skola. Han var under Honecker ansvarig för den inre säkerheten. Ända fram till i somras ansvarade han med stor effektivitet för att alla demonstrationer kvästes och att de västerländska journalister som försökte täcka demonstrationerna blev utsatta för lokala "busars" våldsamheter. Det var Egon Krenz som gick ut och offentligt lovprisade de kinesiska kommunisternas kväsande av studentdemonstrationerna på den Himmelska Fridens torg i Peking och det var han som personligen svarade för att "valen" i Östtyskland i början av året genomfördes på det sedvanliga sättet.

Egon Krenz är om någon en Honecker-man, som genom kosmetiska reformer försöker skapa förtroende för kommunistpartiet. Precis på samma sätt som Erich Honecker tog över efter den misslyckade Walter Ulbricht 1971. Det enda som idag talar för att utvecklingen kan bli mer positiv under Krenz än under Honecker är att grannländerna är mer öppna och att det folkliga missnöjet i Östtyskland växt sig så starkt att inte ens Egon Krenz' utstuderade taktik förmår att kväva missnöjet.

57 000 flyktingar

I Hongkong finns det 57 000 vietnamesiska flyktingar. Som ingen vill ta hand om. Hongkongborna själva föregår med dåligt föredöme, vem vill då ta hand om 5,7 miljoner Hongkongbor 1997 när kommunisterna tar över? Och i Väst försöker man med en omänskligt hård attityd lirka flyktingarna till att söka sig tillbaka till Vietnam. Flyktingarna är inlåsta på ett par i

princip oboeoliga öar utanför Hongkong. Alternativet till att framleva sitt liv bakom galler och i yttersta misär är att bli tillbakaskickad till Vietnam. Bara 300 har sedan årsskiftet valt Vietnam. De flesta väljer Hongkongs taggtrådsstängsel, vilket säger inte så lite om situationen i Vietnam. Bara 3 000 flyktingar har i år getts en fristad i själva Hongkong eller på annan ort (främst USA). Och flyktingströmmen bara växer. I Vietnam härskar förvisso ingen perestrojka eller glasnost. Sverige har ett speciellt ansvar genom att vårt land under många år finansiellt understött den diktatur som är den direkta orsaken till att vietnameserna lämnat sitt land. Men inga vietnamesiska flyktingar från Hongkong erbjuds en fristad i Sverige. Är vi inte skyldiga dem det för att sona Olof Palmes missgärningar?

Fler erkänner Taiwan

Republiken Kina erkänns av alltfler. Un-

der många år tappade Republiken Kina (Taiwan) mark i konkurrensen med Peking om att vinna erkännanden på det diplomatiska området som företrädare för Kina. Även om Taipeh och Peking är oense om det mesta är de ense om att den egna regeringen ensam representerar hela Kina. Det är därför otänkbart att upprätthålla diplomatiska förbindelser med ett land som erkänner den andra regimen. När Taiwan låg som sämst till var det bara ett drygt femtontal länder som erkände regimen. Idag är antalet åter uppe i 26. Bland dem Sydkorea och Saudiarabien. På senare tid har Belize, Liberia och Grenada tillkommit på listan över länder som upprätthåller diplomatiska förbindelser med Republiken Kina.

Anledningen till det ökade intresset för kontakter med Taiwan är landets ekonomiska styrka. Republiken Kina är världens trettonde största handelsnation, betydligt större än Peking. Och landet får allt större betydelse i världsekonomin. Taiwan har dessutom världens näst största valutareserv, uppbyggd under många års handelsöverskott. Taiwan har därför råd att behandla sina vänner generöst. Under 12 år fick Liberia 120 miljoner kronor i bistånd från Peking-regimen. Bara på ett år får nu Liberia 850 miljoner kronor i bistånd. Sådan är kapitalismen!

Sådan är kapitalismen!

En annan aspekt på kapitalismen ser vi i Sydafrika. Idag svarar svarta för 70 procent av konsumtionen i Johannesburg-

området. Det är ett språk som varje sann kapitalist förstår. Och ett synnerligen effektivt vapen för att i praktiken avskaffa apartheid. Vi bör komma ihåg att apartheid i sin nuvarande form infördes som svar på socialistiska gruvfackföreningars krav på att begränsa de svarta arbetarnas möjligheter att konkurrera med vita arbetare.

Blekinge-paket från Hongkong?

I ett landskap längs den svenska sydkusten har näringslivet hamnat i bakvatten. Det verkar saknas dynamik och utvecklingskraft. Regeringen lanserar det ena stödprogrammet efter det andra.

Men, landskapet ligger strategiskt beläget mellan Öst och Väst. En enorm marknad öppnar sig i det slutna kommunistiska landet alldeles intill. Goda hamnmöjligheter underlättar för den internationella sjöfarten. Förutsättningarna är alltså idealiska – precis som i Hongkong. Blekinges yta är för ö ungefär som Hongkongs. Skulle inte en omflyttning av 5,7 miljoner flitiga och initiativkraftiga kineser – de kommer säkert att vilja lämna sin stad när kommunisterna tar över om åtta år – ge oss möjlighet att rätt utnyttja Blekinges fantastiska strategiska läge? Det är bara för Sveriges regering att göra som den brittiska. Att avskaffa alla de lagar som hämmar näringslivets utveckling. I Hongkong råder total marknadsekonomisk frihet, trots att samhället i moderlandet Storbritannien är synnerligen reglerat. Släpp kapitalismen och kineserna fria i Blekinge så är problemet löst på nolltid...

Sverige hjälpte Nazityskland

Det är möjligt att Andra världskriget hade förkortats om tyskarna inte fått svensk järnmalm och svenska kullager.

Det är nu 50 år sedan Adolf Hitler startade Andra världskriget, som var det värsta och brutalaste krig som historien känner till. Vi har fått en mängd material genom media. Men jag saknar en sak: en debatt om Sveriges neutralitet under Andra världskriget.

Man kan undra varför inte svensk TV den 1 september bjöd in Ingvar Carlsson, Sien Andersson och Pierre Schori för att diskutera det svenska samhällets kanske mörkaste period. Tidningen *Prat* bjöd in alla tre, för att få veta om det som politikernas företrädare gjorde då, kunde upprepas idag igen, av dem själva. *Prat* ville veta om de hade lärt sig någonting av historien. Men ingen kom, och ingen ville ställa upp på någon intervju. Varför? (Contra skulle också gärna gjort en intervju, men vi mer eller mindre visste att de inte skulle ställa upp.) Det är nu femtio år sedan. Är frågan fortfarande så känslig?

Två miljoner tyskar

Det finns mycket att gräva fram om perioden 1939 till 1945, och det finns många frågetecken när det gäller Sveriges agerande. När Andra världskriget började lyckades två länder i Europa behålla sin neutralitet. Bägge dessa länder kom efter kriget snabbt att tillhöra världens rikaste länder, bägge tillhör toppkategorin än idag. Vi lever i ett av dessa länder.

Men vi svenskar har blivit blinda för vår historia. Vi har blivit okunniga och okritiska, därför att vi medvetet eller omedvetet förtränger vår historia. Och vi utsätts mer eller mindre för en mörkläggnig. Vi är okunniga om vårt lands agerande under Andra världskriget. Ovettande om brotten mot landets neutralitet, om samarbetet med det nationalsocialistiska Tyskland, om regeringens lögn och om folkets tystnad.

Denna okunnighet har jag mött hos svenskar i alla åldrar när jag pratat med dem om Sveriges roll under Andra världsk-

kriget. En symbol för denna okunnighet är att transiteringen av tyska trupper på det svenska järnvägsnätet kom att bli omfattande. Åren 1940 till 1942 transporterades över två miljoner tyskar i bägge riktningarna mellan Trelleborg och Kornsjö: tyskarna utnyttjade därmed 10 procent av den svenska järnvägskapaciteten. "Hästskotrafiken" (vid norska gränsen) kom att omfatta 123 000 man i båda riktningarna. Vidare transiterades cirka 100 000 järnvägsvagnar med krigsmaterial genom Sverige mellan de tyska trupperna i Norge och Finland.

Malm och kullager

Det finns också andra känsliga ämnen som inte gärna diskuteras idag. Att det var Sverige (eller Schweiz) som ställde kravet på ett "J" stämpel i de tyska judiska passen. Så att den svenska passkontrollen enkelt kunde ingripa för att hindra judar att komma in i landet. Jag har också und-

rat över, varför den svenske Överbefälhavaren, general Thörnell, fick en tysk orden 1940.

Torgny Segerstedt skrev en artikel om det i *Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning* den 8 oktober 1940. Men artikeln stoppades av den svenska censuren. Locket lades på, och fortfarande är det få som känner till den historien. Göran von Otter och ärkebiskopen Erling Eidem visste redan 1942 att tyskarna tänkte utrota alla judar, men de teg. Om Göran von Otters rapport om förintelsen någonsin nådde fram till UD i Stockholm, vet man ännu inte idag.

Utan att överdriva kan man påstå att Sverige blev en frivillig medhjälpare till det nationalsocialistiska Tyskland. 70 procent av vår handel 1941 var med Tyskland. Det är möjligt att Sverige kunde ha förkortat kriget och sparat miljoner liv om tyskarna inte fått svensk malm. Vi vet idag att utan den svenska järnmalmen och kul-

Sverige blev en frivillig medhjälpare till det nationalsocialistiska Tyskland.

lagerexporten, så skulle den tyska krigsindustrin mer eller mindre ha stått stilla, speciellt vid den tidpunkten då de allierade koncentrerade sina bombraider mot den tyska tillverkningen av kullager. Listan kan göras hur lång som helst, men det är en historia som vi inte får lära oss i skolbänkbänken.

Det är märkligt hur litet efterkrigsgenerationen vet om Sveriges roll under Andra världskriget, och hur statsmakterna än idag försöker undvika diskussioner om det pinsamma ämnet. Agerandet under Andra världskriget styr oss än idag. Det var då

formerna för "folkhemmet", det starka samhället, blomnade ut. Det var då välfärdsstaten Sverige började formas. Det var då som arbetarrörelsens 37 punkter sattes på papper, som ett ekonomiskt/socialt program för efterkrigstidens samhälle, det program som det sena 1940-talets och det tidiga 1950-talets socialdemokratiska regeringar gick in för att förverkliga.

Det vi var då, är vi i dag också, och förblir så länge historien aldrig diskuteras. Historien kommer aldrig att frikänna oss. Det kan vi bara göra själva genom att diskutera och studera det som hände. Vi måste

ta vårt moraliska ansvar för det förgångna, och inte sopa allt under mattan. För att komma till botten med Sveriges agerande måste vi ställa oss frågan: Vad hade hänt med Sverige om Hitler hade vunnit kriget?

Dietmar Kröhnert

Litteraturtips:

Tidningen *Prat*, nr 4/1989.

Per Cramér: *Neutralitetsbegreppet*.

Sven Koblik: *Om vi teg skulle stenarna ropa*.

Permittenttrafiken behandlas också i en insändare på sidan 10. (Red.)

Avhoppare från ANC

– ANC säger sig förespråka mänskliga rättigheter, men bryter själva mot dessa i behandlingen av olikänkade och avhoppare.

Det säger Hans Ignatius Seatlholo, 29, en av elva avhoppare från den sydafrikanska motståndsrörelsen ANC. De har uppmärksammats i massmedia sedan de sökt politisk asyl i Sverige, efter att ha kommit hit som utbytesstudenter i SIDAS regi. De anklagar ANC för misshandel, tortyr och maktmissbruk.

Sverige är det land utanför Sovjetblocket som ger mest bistånd och politiskt stöd till ANC. Därför kommer dessa anklagelser som en obehaglig överraskning för Sveriges regering och biståndsmyndigheter.

De elva avhopparna begär politisk asyl i Sverige, därför att de säger sig frukta repressalier om de skulle skickas tillbaka till de länder de kommit ifrån. Hans Ignatius Seatlholo kom till Sverige i augusti 1988 från Zambia och karakteriserar ANC så här:

– ANC är en totalitär organisa-

tion som inte accepterar avvikande meningar eller att medlemmar hoppar av. Och jag har aldrig valt Oliver Tambo, Billy Modise eller någon annan högt rankad ANC-ledare till något ämbete. [Tambo är president i ANC, Modise ANCs högste representant i Sverige.] Demokratiska val existerar inte inom ANC.

Seatlholo uppger att han blivit misshandlad av ANCs säkerhetstjänst då han uttryckt avvi-

kande meningar, och att han därför tvingats stanna lång tid på sjukhus i Zambia. Han drabbades också av mentala problem. ANC-ledaren i Sverige har avfärdat Seatlholos och andra vittnesmål som ogrundade. Om detta säger Hans Seatlholo:

– Så fort någon uttrycker minsta ogillande av någonting inom ANC blir den personen genast påhoppad och kallad "aparteidvän", "fiendespion", "boer-

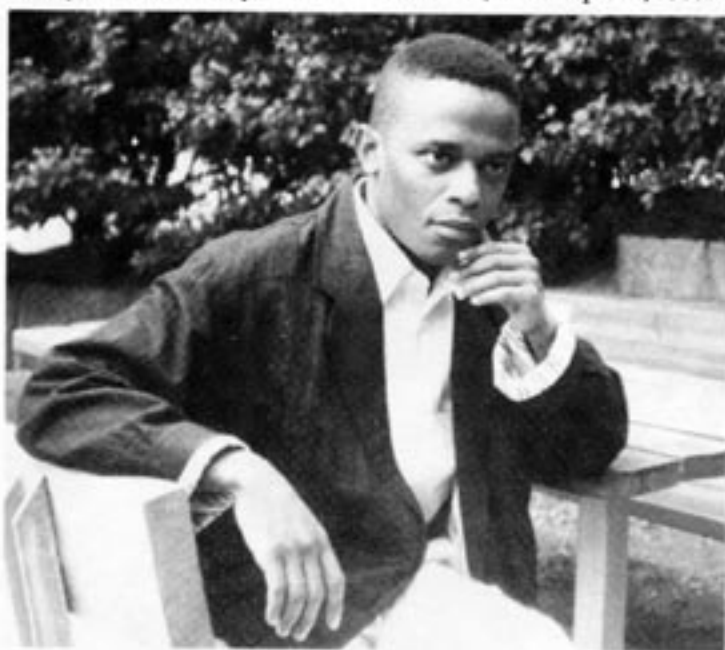
agent", eller likande. Och att hoppa av då man befinner sig i någon av frontstaterna, det går bara inte. Då blir man omedelbart förd till ANCs hemliga fängelser, som president Tambo har förnekat förekommer. Misshandel och tortyr hör till vardagen där, liksom att olikänkade "försvinner".

Hämtades

En annan avhoppare från ANC är 31-åriga Bonga Ngwenya, som kom till Sverige från Östtyskland i augusti 1987. Han berättar om sina negativa erfarenheter av ANC:

– Jag lämnade Sydafrika 1981 och anslöt mig till min bror i Botswana. Därefter reste vi till Zambia och sedan till Tanzania. Min bror gick med i ANCs armé och fick order om att följa med en lastbilstransport till Angola, där ANC har militärbaser. Men bilen råkade ut för en olycka och min bror dog. Det var två saker som upprörde mig – dels att lastbilsföraren var oduglig, dels att ANC aldrig underrättade våra föräldrar om olyckan.

Bonga sändes därefter av ANC till Östtyskland. Där råkade han ut för något som ledde till hans slutliga brytning med

Bonga Ngwenya – anklagar ANC

(Foto: Tommy Hansson)

organisationen.

– Min flickvän, som väntade barn, lovades bort till en medlem av ANCs säkerhetsstyrkor. Vi tilläts inte att gifta oss. Då var mitt tålamod slut. Jag reste till Sverige och lät sända ett brev, där jag förklarade varför jag lämnade ANC.

Om han offentliggjort brevet medan han befann sig i Östtyskland, förklarar Bonga, hade han råkat illa ut:

– En vän till min skrev ett brev till ANC-ledarna och förklarade att han skulle lämna ANC. Kort därefter hämtades han av östtysk polis, precis som ett postpaket, fördes till flygplatsen där han fängslades innan han sattes på ett plan till Angola.

Där hamnade han säkert i något av ANCs fängelser. Om jag hade skickat brevet i Östtyskland hade samma sak hänt

Hans Ignatius Seatlholo – anklagar ANC (Foto: Tommy Hansson)

mig.

Motståndare.

Bonga Ngwenya fick uppehållstillstånd av svenska regeringen

i mars i år, medan Hans Ignatius Seatlholo och övriga tio ANC-avhoppare enligt regeringsbeslut ska sändas tillbaka till Zambia eller Tanzania.

– Där kommer vi säkert att utsättas för fysiska repressalier, säger Seatlholo. Han anser att den svenska regeringen är naiv som tror på försäkringar om att Zambias och Tanzanias regeringar och FNs flyktingkommissarie kommer att garantera avhopparnas säkerhet om de återvänds.

Alla avhoppade ANC-are är alltså djupt kritiska till ANC.

– Men vi kämpar alla mot apartheidssystemet, säger Hans Seatlholo och Bonga med övertygelse.

Några utvisningshotade f d ANC-medlemmar har av regeringen fått uppskov med utvisningen. Personer i Sverige som tagit sig an de elvas sak har vidare undersökt möjligheten att ordna med politisk asyl i Portugal.

Tommy Hansson

rudebarbs

RANDALL K. HYLKEMA

Återgiven med tillstånd av the Reason Foundation, 2716 Ocean Park Boulevard, Suite 1062, Santa Monica, CA 90405, USA.

Av Carl G Holm

Sovjetunionens ekonomiska sammanbrott

De sovjetiska statsfinanserna befinner sig i ett miserabelt läge med enorma budgetunderskott. Men i den officiella sovjetiska statistiken har sedan länge visats ett ordentligt budgetöverskott. Först nyligen har sanningen krupit fram i *Pravda*.

Härnäst träffade jag en ungersk doktorand i nationalekonomi, som hade skrivit en nästan färdig avhandling om svensk ekonomi. Hon var i Sverige för att avsluta sitt arbete och utnyttjade resan för att fördjupa kunskaperna om Sveriges ekonomi.

Hon ställde en fråga som hon inte lyckats få svar på tidigare. Vem har ansvaret för prissättningen i Sverige? Jag utvecklade tekniken bakom tillfälliga prisstopp. Men underströk att sådana var undantag och att ansvaret för prissättningen naturligtvis i grunden låg på företagen. Hon lyssnade uppmärksamt på utläggningen om prisstopp, men ville inte tro på min förklaring att det var ett undantag. Hur är det i normalfallet vem har det yttersta ansvaret för prissättningen i Sverige? Att företagen själva får sätta sina priser låg helt utanför denna nästan färdiga ekonomie doktors föreställningsram. Någon statlig myndighet måste ju ha

det övergripande ansvaret för att Volvo inte tog ut för höga priser på bilar och att restaurang Hedvig (där vi åt lunch) inte tog ut för höga priser på fläskfilén.

Denna obetydliga episod säger åtskilligt om de problem som ekonomin i Östeuropa står inför. Den politiska ledningen har insett att det planekonomis-

nomiskt system skulle detta resultera i en galopperande inflation. I Öst har man "löst" problemet genom att hålla nere priserna och ransonera tillgången. Människor måste stå i kö för att få tillgång till de konstlat billiga varorna. I Sovjet beräknar man att 15% av den tillgängliga arbetstiden går åt till att stå

Gorbatsjov har ökat Sovjets internationella skuldsättning från 25 till 37 miljarder dollar.

ka systemet har havererat. Och marknadsekonomin ser ut som en hägrande lösning på de akuta ekonomiska problemen. Men inte ens den ekonomiska expertisen förstår vad marknadsekonomi är för något.

Den dolda inflationen

I hela Östeuropa är utbudet av varor otillräckligt – i förhållande till de pengar som människor har tillgängliga. I ett fritt eko-

nomiskt system kunde detta användas till något produktivt.

Den officiella kursen på en sovjetisk rubel är 10 kronor. Men i början av november infördes en alternativ växelkurs på 1 krona, en växelkurs som skall användas i vissa sammanhang. Också i början av november hölls den första valutaauktionen i Moskva. Sovjetiska företag fick fritt köpa utländsk valuta, valuta som kan användas för

inköp av varor i Väst, utan att behöva gå via de byråkratiska utrikeshandelsorganisationerna. Kursen på rubeln blev då 50 öre.

En valuta som varierar tjugo gånger i värde beroende på vilken typ av transaktion som görs är naturligtvis helt värdelös när det gäller att svara mot en väst-erländsk valutas viktigaste funktion, att effektivt fördela samhällets begränsade resurser till olika användningsområden.

Gorbatsjovs jakt på krediter

Den amerikanska ekonomen Judy Shelton har nyligen gett ut en bok med titeln *The Coming Soviet Crash*. Hon går i den boken in på den finansiellt instabila situation som Sovjet och östblocket befinner sig i – och hur de frenetiskt arbetar på att skaffa fram ytterligare krediter, som på sikt försämrar situationen ytterligare.

Grundproblemet för Sovjet är den ineffektiva produktionen och de ihåliga ekonomiska måtten. Siffror över människors genomsnittsinkomster är meningslösa, eftersom det inte finns varor att köpa för pengarna. Med realistiska priser är sovjetmedborgarnas inkomster bara en bråkdel av vad myndigheterna vill göra gällande.

Men kraven på ekonomiska framsteg växer. Ett sätt att kort-siktigt tillgodose krav på förbättringar är att låna pengar. Och det har Sovjet förvisso gjort. Inom två år efter sitt maktövertagande hade Gorbatsjov ökat Sovjets internationella skuldsättning med 50 procent, från 25 till 37 miljarder dollar. Pengar som måste kunna förräntas och återbetalas genom ökad produktivitet i framtiden. En förbättring som hittills låtit vänta på sig.

Ett första steg i riktning mot att skapa internationell trovärdighet som låntagare var att Sovjet gjorde upp med både Schweiz och Storbritannien om

reglering av de obligationslån som utgavs av Tsar-Ryssland. Bankvärlden har långt minne och så länge dessa obligationslån var oreglerade vägrades Sovjet att ge ut obligationslån i Väst. Det kostade på prestigemässigt att ta på sig ansvaret för gamla ryska skulder. Men ekonomiskt sett var det billigt. Skulder värda 800 miljoner dollar till brittiska fordringsägare reglerades för bara 70 miljoner. Nu har Gorbatsjov gjort upp med de europeiska fordringsägarna och därmed har marknaden i Europa öppnats. USA har ännu inte träffat någon liknande överenskommelse och därmed är amerikanska banker förbjudna att låna ut pengar till Sovjet – via sina amerikanska verksamheter. Det är dock fritt fram för Bank of America i London att ställa upp på ett lån till Sovjet.

Jättelika budgetunderskott

Några moraliska dubier när det gäller metoderna för att ta upp nya lån finns naturligtvis inte i ett land där maktinnehavet i sig är högsta moral. I det låneperspektiv som upprättades i samband med ett av de första nya lånen förklarades frankt att den sovjetiska staten hade överskott i sin budget. De sovjetiska statsfinanserna befinner sig emellertid i ett miserabelt läge med enorma budgetunderskott. Men i den officiella sovjetiska statistiken har sedan länge visats ett ordentligt budgetöverskott. Först nyligen har sanningen krupit fram i *Pravda*.

De sovjetiska inkomstskatterna är låga och de räcker inte långt för att täcka statens utgifter. Men staten har andra stora inkomster, det som kallas in-

komster från den socialistiska ekonomin. Det är helt enkelt intäkter från de statliga företagen – och nästan alla företag i Sovjet är statliga. Intäkterna är

Judy Shelton forskar i ekonomi vid Hooverinstitutet.

av i princip fem slag: mervärdesskatt, socialförsäkringsavgifter, vinstskatt, vinster och slutligen inkomster från skogsavverkning.

Men Judy Shelton visar i sin bok att de här inkomsterna inte är tillräckliga för att täcka statens utgifter. Hela 30 procent av de uppgivna sammanlagda statsinkomsterna kan inte förklaras av tillgängliga offentliga statistikuppgifter. Av 358 miljarder rubel i statsinkomster 1985 saknas uppgift om 112!

Svaret på denna gåta är enkelt och avslöjande. Mellanskillnaden består av lån från staten till företagssektorn, lån som sedan bokförs som statsinkomster.

Lån från staten består i praktiken av att staten ger ut nya sedlar utan täckning i den ekonomiska verkligheten. I Väst är en sådan politik liktydig med inflation. Det är den också i Sovjet, men eftersom inflationen officiellt inte existerar i Sovjet tar den sig andra uttryck. Det blir varubrist, långa köer och en lukrativ svart marknad.

Det dystra i situationen är att den här "luftdelen" av de sovjetiska statsintäkterna har växt sig allt större. Vilket är ett annat sätt att beskriva en sjunkande effektivitet inom sovjetiska företag. När vinsterna har sjunkit har staten tvingats låna ut mer pengar för att "den socialistiska ekonomin" skall fortsätta att bidra med statsintäkter. Det farliga spelet spelas på en allt högre nivå.

Chozrastjot

Spelet med den uppblåsta sovjetiska budgeten har kunnat fortsätta eftersom det i botten för alla sovjetiska företag funnits en garanti att staten träder in och betalar underskott. Det är t o m så att företagets produktion i princip i sin helhet har sålts till staten, oavsett om den varit säljbar till slutkunderna eller inte. Även det företag som tillverkat glödlampor som inte lyser har därmed kunnat fortsätta verksamheten. Så skall inte ske längre, efter införande av den nya ekonomiska doktrinen *chozrastjot*, ekonomiskt ansvar. Företagen skall göras ekonomiskt ansvariga för verksamheten. Intäkter skall registreras bara för säljbara varor.

Men tyvärr lovar den nya ekonomiska doktrinen mer än vad den kan hålla. Under övergångstiden fram till 1991 skall staten fortfarande stå för mellan 80 och 90 procent av företagets intäkter. Och även om redovisningssystemet ändras, så är det fortfarande samma direktörer som skall driva verksamheten med en statlig garanti i bakgrunden. Går verksamheten dåligt är det bara att låna pengar från staten. Och som vi såg av siffrorna faller systemet helt ihop utan dessa subventioner till olönsam verksamhet.

Och allt fler sovjetiska företag har hamnat i den ohållbara situationen att enda sättet att få de anställda att arbeta effektivare är att höja lönerna. Men gör

man det ökar underskotten ännu mer och resultatet blir i praktiken ännu längre köer, dvs ännu högre dold inflation.

Enda sättet för Sovjet att ta sig ur knipan är att genomföra drastiska prishöjningar. Men det var drastiska prishöjningar som föllde Gomulka och Gierek i Polen och skapade Solidaritet. Och Gorbatsjov har valt att beskriva Östtyskland som en modell för en framgångsrik socialistisk ekonomi. Det finns knappast någon väg ut ur denna fälla för Gorbatsjov.

Integration i Öst

Vi talar i Sverige mycket om effekterna av den europeiska integrationen. Och vi tänker då på EG. Men det finns en annan europeisk integration, som bekymrar länderna i Öst. Integrationen mellan östekonomierna. Handeln mellan de olika länderna bygger inte på marknadspriser utan på planpriser som satts utan koppling till ekonomiska realiteter. Och hela detta system har kontrollerats från Moskva. Genom åren har enorma skuld-saldon byggts upp, som kan fungera som effektiva påtryckningar i framtiden. Och om länderna inte accepterar kraven kan leveranser av nyckelvaror i de integrerade ekonomierna frysa inne. Östs ekonomiska system fungerar på denna punkt förvisso annorlunda än EG, där en sådan åtgärd vore praktiskt helt otänkbar.

Vladimir Bukovskij, den kände ryske dissidenten, som nu bor i Väst säger: "Om fem till sju år kommer hela hjorden av socialistiska kor, som nu göds av kapitalistiska lån, att tvingas lyssna på den sovjetiske herdens lockrop. De har inte pengar att betala tillbaka med. Och då tvingas bankerna i Väst att skriva ned sina fordringar på samma sätt som de gör med lånen till tredje världen idag."

Låt oss hoppas att han har fel

Yttrandefriheten är inte delbar

Även i år har Contra bevakat filmcensurans bedrifter. Tabellen till höger avser samtliga klipp i filmer för vuxna, som gjorts november 1988 to oktober 1989. Den här gången har vi även tagit med de filmer för videodistribution som censurerats. Ofta kallas sådana filmer för videofilmer – som om det handlade om en särskild typ av filmer. Men "videofilmer" är nästan alltid biografier som förts över till magnetband.

Vad gäller filmer för biografvisning har 17 filmer censurerats under året. Den sammanlagda längden på de sekvenser som klipps bort är 703 meter, dvs drygt 25 minuter. Sjutton filmer är illa nog, men faktiskt betydligt färre än förra året. Då undanhöll filmcensuren det svenska folket 1 687 meter biografier.

Nu beror väl knappast minskningen på att filmcensuren blivit toleranterare, utan snarare på att ingen av censurans riktiga "favoriter" – Clint Eastwood, Chuck Nor-

is, Sylvester Stallone och Arnold Schwarzenegger – kommit med någon ny film under året. Deras filmer är knappast våldsammare än många andras, men kombinationen av action och USA-patriotism brukar få filmcensuren att ta fram den stora saxen. Fem–sex minuter brukar regelmässigt hamna i papperskorgen. Det är naturligtvis svårt att bevisa att filmcensuren gör politiska ställningstaganden, men nog kan man ju undra varför den klart våldsamma filmen *Dödligt Vapen II* klarade sig helt utan klipp. Inte kan det väl vara för att skurkarna råkade komma från *Sydafrika*?

Vi får gå över till de filmer som är avsedda för videodistribution för att hitta filmcensurans stora filmmassakrer. Hela 9 timmar 40 minuter och 2 sekunder har klippts bort! Summan inkluderar de sex filmer som totalförbjudits.

Inte minst skräckfilmerna har som vanligt blivit hårt åtgångna, filmer som gjorts för att vara otäcka och motbjudande.

under 200:–), men då får Du alltså ofta fem–sex minuter mer film "på köpet". Filmer som helt nyligen släppts på video är dyrare, 500–1000 kronor.

Att köpa film från England kan vara en fördel. Du slipper den danska textrensningen, som kanske mest är distraherande för den som behärskar engelska men inte är så bra på danska. Filmer som bara är ett eller två år gamla kostar under 300:– i England. Filmer som har tre år eller mer på nacken kostar bara runt hundralappen.

Men titta också i dagstidningarnas radannonser, eller i *Gula tidningen*.

Adresser:

I Danmark: Mr Video, Østergade 26, DK-6700 ESBJERG

I England: Mr Bensons Videocollection, 375 Harrow Road, LONDON W9 3BR
Leisuremail, 316–320 White Horse Rd, CRAYDON CRO2LE

They Live, av kvalitetsregissören John Carpenter, har stympats med nästan fem minuter. Lika illa gick det för den fjärde filmen i serien *Terror på Elmstreet*, en serie skräckfilmer som i USA fått närmast kultstatus, men som samtliga gravt fördärvats av den svenska censuren.

Klipprekordet – om man undantar de totalförbudna filmerna – hittar vi dock i filmen *Leathernecks*, gjord i Italien. Hela 13 minuter och 27 sekunder har bortcensurerats. Det motsvarar 15 procent av filmens längd. Det klåfingrigaste klippet finner vi i *Flugan II*: en (1) meter har hackats bort av filmcensurans paragrafyttare. Det motsvarar ynka två sekunder! En blinkning och vi hade missat scenen i alla fall...

I USA och England

Följer man debatten om filmcensur får man lätt den uppfattningen att det utanför Sveriges gränser råder en fullständigt oreglerad filmmarknad. Så är det naturligtvis inte. Även i USA och England har man filmgranskande organ.

Den amerikanska "filmcensuren" kallas *Classification and Rating Administration* (CARA). Det är ett halvofficiellt organ, som administreras av filmindustrin. CARA ligger i Hollywood. Sju personer granskar där filmer på heltid – 300 till 400 filmer per år.

Till skillnad från den svenska filmcensuren, som utgår ifrån att en statlig överhet bäst kan avgöra vad dess myndingar tål att titta på, utgår CARA från vad *genomsnittsanterkanen* anser. Man genomför regelbundet enkäter för att få fram vad allmänheten tycker i frågan.

Med utgångspunkt från detta klassificerar man filmerna i fyra olika kategorier: "G" (ingen åldersgräns), "PG" (Parental Guidance – ingen åldersgräns men vissa scener kan verka skrämmande på små barn), "R" (Restricted – personer under 17 år får bara se dem i målsmans sällskap) och "X" (X-rated – förbjuden för personer under 17 år). Klassificeringen "PG" kan

Filmer från utlandet.

För den som tröttnat på det statliga förmyndandet, och själv tror sig kunna avgöra vad han eller hon tål att titta på, finns det hopp. Det går alldeles utmärkt att beställa filmer på video från Danmark eller England. Både Danmark och England har samma färgtevesystem som vi (PAL).

Tyvärr sätter det amerikanska NTSC-systemet stopp för import av kassetter från USA. Videoband inspelade med det amerikanska systemet går inte alls i en svensk video. Japanska *Panasonic* har dock avisat en ny "världsvideo" som obehindrat ska klara alla färgtevesystem.

Enklast är att beställa filmer från Danmark. I Danmark förekommer ingen som helst censur av filmer avsedda för vuxna (över 16 år). Du kan alltså vara ganska säker på att Du får filmen i originalversion. Prisnivån är ungefär som i Sverige (strax

även kombineras med åldersangivelse, t ex "PG-11" (ej lämplig för personer under 11 år).

CARAs granskning är inte obligatorisk. Om en film släpps ogranskad får den beteckningen "unrated". Men den beteckningen har fått dåligt rykte, blivit liktydigt med blodiga lågbudgetfilmer, varför filmbolagen som regel väljer att få filmerna granskade. CARA kan inte beordra att det klipps i en film. Filmbolagen klipper dock ofta i filmerna så att de ska överensstämma med beteckningen "R", detta för att kunna nå en större publik.

I Sverige blir "R-märkta" filmer ofta kraftigt nedklippa, eller t o m totalförbjudna.

England har till skillnad från USA en obligatorisk förhandsgranskning. Den sköts av *British Board of Filmclassification* (BBFC). Åldergränserna här är: "U/u" (barnfilm), "U" (ingen åldergräns), "PG" (samma som USA), 15 och 18 år. Den engelska filmcensuren klipper betydligt mindre än den svenska. De filmer som i Sverige mer eller mindre stympats till oigenkännerlighet, är 4-6 minuter längre i engelskt utförande. I England finns en särskild klassificering för pornografiska filmer: "R-18". Sådana filmer får bara visas i särskilda, godkända, lokaler.

Avskaffa filmcensuren

Det finns de som försöker förvrida censurdebatten genom att tala om "förhandsgranskning" och "efterhandsgranskning", och genom att lägga estetiska och moraliska aspekter på vad som censureras. Men censur är censur, oavsett vad den kallas, när den görs och vad som censureras.

Yttrandefriheten är en av demokratins grundpelare. Denna yttrandefrihet är inte delbar. Antingen har man yttrandefrihet eller också inte. Därför måste samma yttrandefrihet gälla såväl högklassig konst som det som en del kallar "skräpkultur". Den måste gälla budskap vi uppskattar, och budskap vi tar avstånd ifrån.

Men det finns fler aspekter på filmcensur än yttrandefriheten. Censur innebär också en kränkning av ägande- och upphovsrätten. Det är en inskränkning av filmbolagets förfoganderätt över sin egendom, och en kränkning av den upphovsrätt som ursprungligen emanerar från filmregissören.

Därför måste all censur av film som riktar sig till vuxna avskaffas. □

Filmklipp november 1988-oktober 1989

FILMTITEL	KLIPP	URSPRUNGSLAND
A little bit hanky panky (Porno)	86m	USA 1984
Allen Nation	11m	USA 1988
Blind Fury	12m	USA 1989
Childs Play (Den onda dockan)	6m	USA 1988
Flugans son/The fly II	1m(!)	USA 1989
Girl from S E X (Porno)	7m	USA 1981
Golden gate girls (Porno)	65m	USA/Nederl
Iron Eagle II	87m	Kanada/Israel 1988
Johnny Handsome	22m	USA 1989
Miami Spice (Porno)	100m	USA
New Wave Hookers (Porno)	41m	USA
Play me again Vanessa (Porno)	8m	USA 1986
Renegades	34m	USA 1989
Road House	79m	USA 1989
Sing	6m	USA 1989
Tjejen som inte fick nog (Porno)	128m	USA 1986
Väck aldrig en snut som sover	10m	Frankrike 1988
SUMMA 703m (drygt 25 minuter)		

FILMTITEL (VIDEO)	KLIPP	URSPRUNGSLAND
976-Evil	68sek	USA 1988
Aeroclide	110sek	USA
American Ninja 3	190sek	USA 1989
Anguish	9sek	Spanien 1987
Black Eagle	25 sek	USA 1987
Brothers in Arms (totalförbjuden)	4800sek	USA 1988
Cyborg	8sek	USA 1989
Daddy's Boys	11sek	USA 1987
Deadly Dreams	52sek	USA 1988
Death Wish III (totalförbjuden)	5000sek	USA 1985
Död eller levande	111sek	USA 1988
Fair Trade	179sek	USA 1988
Fransk Tabu	32sek	Frankrike 1989
Friday's Curse V	34sek	USA 1988
Förbjudna fantasier	20sek	USA 1985
Gnaw - food of the gods II	22sek	Kanada 1988
Harcass and Fist (totalförbjuden)	5340sek	USA 1988
Hit List	247sek	USA 1988
Howling IV	98sek	USA 1988
I yngsta laget	133sek	USA 1987
Kinjitee - forbidden objects	35sek	USA 1988
Lair and the white worm	10sek	USA 1988
Le rendez-vous de Sylvia	5sek	
Leathernecks	807sek	USA 1988
Maniac Cop	10sek	USA 1988
Nam Angels (totalförbjuden)	5400sek	USA 1988
One man force	118sek	USA 1989
Pretty in black/Black fantasies	155sek	USA 1985
Reason to die	249sek	USA 1989
Snake eyes	32sek	USA 1984
Stir	26sek	Australien 1980
Terror på Elmstreet IV	283sek	USA 1988
The Commander	179sek	BRD-Italien
The Expendables	292 sek	USA 1988
The Experts	35sek	USA 1989
The sex warriors	224sek	USA 1987
The Unholy	31sek	USA 1987
They live	295sek	USA-Kanada 1988
To die for	86sek	USA 1988
Twice dead (totalförbjuden)	4980sek	USA 1988
Underground	112sek	USA 1988
Vengeance the Demon	23sek	USA 1987
War of the Worlds II	6sek	USA 1988
Watchers	77sek	Kanada 1988
Waxwork	206sek	USA 1988
Zeus (totalförbjuden)	4920sek	USA
Ännu längre ner	257sek	USA 1984
Summa 35342 sek (9 timmar 49 minuter 2 sekunder)		

BOK-NYTT

Ebbe Carsson – ett svenskt Watergate?

En kort beskrivning av hela affären inleder boken. Hur började det när elefanten drog in i porslinsbutikerna utan att någon reagerade? Elefanten fick tillgång till hemliga band-utskriftsfrån telefonavlyssningar av enskilda medborgare, och startade en helt egen polisstyrka, eftersom SÄPO enligt hans uppfattning inte drev PKK-spåret tillräckligt hårt. Hur många av oss svenskar vet nu hur turena gick i hela affären? Boken är en bra sammanfattning av fakta i målet. Man påpekar hur myndigheterna politiserats, då Ebbe Carsson fått ta på sig entreprenörrollen – den som används inom den fria

företagsamheten – alltså trial-and-error-principen. Till skillnad från de allmänt så föraktade finanshajarna, så bedrevs ju "klippmentaliteten" i Ebbe Carsson-affären på ett område där vi skattebetalare står för finanserna; nämligen polis och rättsväsende. Man provar sig fram istället för att följa reglerna. Ty kom ihåg Calle "Erövra- ren" Lidboms ord: "Det finns faktiskt situationer då annat är viktigare än bokstavstrohet mot sekretessbestämmelserna". Sådana citat inleder de första kapitlen i boken.

En djuplodande analys av affären görs av personer från olika poster i samhället. Alla kommer med intressanta synpunkter på skandalen. Jan Guillou berättar något som visar i vilket system man, tyvärr, kan

se förebilderna till Ebbe Carlssons & Co's härjningar. Amerikaner kan aldrig förstå, och än mindre acceptera, det en blid svensk försöker förklara. De kommer oavbrutet med invändningar: det kan inte stämma, statsministern skulle ha tving-

ats att avgå, justitieministern skulle ha ställts inför riksrett, alla inblandade skulle ha kastats i fängelse. Ryssar däremot fattar genast galoppen: motsättningar mellan nomenklaturen och ex KGB, nomenklaturen litade inte på KGB, da da! Visst är det talande.

Journalisten Åke Ortmark har också en poäng när han talar om "huvudproblemet": Staten sysslar med för mycket, vilket leder till att den försummar sina grundläggande uppgifter inom rättsväsende, försvar etc.

Inte bara Ebbe Carlssons direkta agerande, utan även andra omständigheter i samband med statsministermordet, kommenteras. Sakliga kritiker av Olof Palmes politik har ju blivit anklagade för att i mörka rum ha beslutat om hans död. Om detta

intervjuas Andres Küng, mottagare av Contras frihetspris 1984. Han talar om diverse osmakliga grepp för att utnyttja illdådet i egna snäva partipolitiska syften. Küng pekar på artikelserien i *Arbetet* av Håkan Hermansson och Lars Wenander, där en rad personer, däribland Contras medarbetare, anklagades under brottsrubriceringen "bidragande till hat, som i sin tur lett till mordet på Palme".

Även andra intervjuade ger läsaren många argument som kan användas mot sossarnas propaganda. Boken vänder sig till oberoende intellektuella i Sverige. Alla som anser sig passa in på den beskrivningen bör införskaffa den, läsa och begrunda, och sedan skaffa fler exemplar och sprida dem. Men som sagt, var beredd på ändlösa förklaringar till ingen nytta, om slakten i "Amerikat" ska få ett exemplar.

Georg Hellberg

Anders Lindberg/Per Rudberg; *Ebbe Carsson-affären – ett svenskt Watergate? Författarnas egen utgåva.*

Fiendens fiende

En av årets mest motbjudande böcker har blivit en av årets mest sålda. Och t o m gått som sommarföljetong i Svenska Dagbladet.

Förre fängelsekunden (spioneri) Jan Guillou har skrivit en agentroman som han kallar "Fiendens fiende". Efter att ha läst den kan man konstatera att ränderna aldrig går ur. Guillou har en solid bakgrund från den extrema vänsterrörelsen på 1960-talet. Den bakgrunden

skäms han uppenbarligen inte för, tvärtom verkar han vara stolt över den. Vissa satiriska avsnitt (som när Pierre Schori görs till ambassadör i Havanna av en nytillträdd borgerlig regering...) kan vara roande. Men bokens grundbudskap är att sovjetiska KGB är att lita på, i motsats till svenska högerkrafter och svensk säkerhetspolis!

Med Guillous skeva perspektiv blir dessutom SÄPO en inkompetent samling skjutglada högerextremister. SÄPOs starka koppling till socialdemokratins försvinner helt i Guillous värld.

Carl G. Holm

Jan Guillou; *Fiendens fiende.* Norstedts förlag.

Arbats barn

I sin roman *Arbats barn* beskriver Anatolij Rybakov sin samtid i Sovjetstaten, halvannat årtionde efter att "proletariatets diktatur" gripit och befäst makten. Tiden sammanfaller med den första femårsplanen efter NEP, "Ny ekonomisk politik", vars resultat var en tämligen god tillgång till livsmedel för befolkningen.

Men industrialiseringens maskinimport, som betalats med livsmedel och den begynnande kollektiveringens av jordbruket, förorsakade hungersnöd, då miljontals människor – i synnerhet bönder – svalt ihjäl. Denna, av ideologisk fanatism framkallade katastrof, tycks enligt författaren, åtminstone i Moskva, enbart ha lett till brödransonering. Hans ungdomshjältar tillbringar kvällar och nätter på välförsedda restauranger med "vin kvinnor och sång", eller festar hos varandra,

där inte ens gås och champagne saknas.

Romanens huvudperson – förutom Stalin och hans ännu ej utrensade eller likviderade medhjälpare – är ett gäng ungdomar från Arbat, Moskvas förnäma gata, där innehav av jaktbössa var ett brott, eftersom Stalin brukade passera där på sin väg till sin "datja".

En av hjältarna är visserligen skräddarson, men på väg att tillskansa sig makt att förintä vems som helst – även sina närmaste vänner – för att behaga sina välgörare. En annan är tjuv och svartbörshaj, som partiet tolererar – ty utan hans tjänster hade livet för uppkomlingarna varit alltför trist att leva. I periferin skymtar prostituerade på lyxkrogarna, där den nya överklassen och de kriminella roar sig och drar fördel av varandras tjänster. Arbetarna och bönderna, på vars ryggar hela systemet vilar, de som står för de största uppföringar, är inte ens omnämnda.

Detta får inte uppfattas som klander mot författaren. Man får ha i åtanke att Rybakov skrev sin roman 1966 till 1983, alltså före "glasnost", och var illa tvungen att ta hänsyn till den rådande censuren. Svältåren omnämner författaren liksom i förbigående; kort eller i bisatser. Den västerländske läsaren får för sig att Sovjetryssland vid den tiden (1933) var ett välmående samhälle. Det saknas inte ens parfym, pälsar och hembiträden(!). Men det ryska folket, den generation som upplevt och överlevt svälten i flera omgångar, får på detta förslagna sätt den bittra sanningen: att de blivit skamligen utnyttjade och bedragna av den parasiterande maktapparaten, som frambesvurit hungersnöd, men själv levde i största lyx.

Vreden låter författaren föda ur en förörrättad moders mun, som hade otur och hamnade på "nomenklaturans" skuggsida.

Hennes son Sasja hade utan skuld blivit förpassad till Sibirien, där denne trots allt levde väl. Nej, Sasja väcker inte något medlidande. Inte heller hans mor förtjänar det. Hon förkroppsligar inte den dubbelt arbetande ryska kvinnan som, klädd i vadderade trasor, slitit vid grävningsarbeten, i ruskväder och kyla för svältödn. "Fritiden" tillbringade dessa kvinnor i oändliga köer, för att få tag på livets nödtrift. Många var tvungna att dessutom låta sig utnyttjas av "männen i arbetskläder", som i likhet med romanhjälten "Sjarok" kunde välja och vraka.

Anatolij Rybakov åskådliggör ett intressant skede i Sovjetstatens historia, som då det begav sig var skönmålad så till den grad att människor världen över var beredda att offra sina liv i "kampen" för denna idealstat. Det tog sjuttio år innan sanningen började sippra ut. Nu väller den fram i en strid flod, omöjlig att hejda. Med facit i hand förvånas man över att de godtrognas skara fortfarande är så omfattande som den är.

Marek Zyto

Anatolij Rybakov; *Arbats barn*. Brombergs förlag.

Grå är hoppets färg

Vad gjorde mig mest upprörd vid läsningen av *Grå är hoppets färg*? Jo, att den ensidiga och alltför positiva verklighetsbeskrivningen av Sovjet, som förekom efter Gorbatsjovs inträde på scenen, kom samtidigt som författarinnan Irina Ratusjinskajas och henne medsysstrars kamp för livet i ett sibiriskt fångläger.

Brutaliteten minskade inte med den nye ledaren, trots allt tal om perestrojka och glasnost. Ja, men Irina blev frigiven 1987. Det måste väl vara Gorbatsjovs förtjänst?

Nej, frigivningen kom som en logisk kulmen på en flerårig kamp – inte bara för livet utan för ett människovärdigt liv. De politiska fångarna i den *Lilla zonen* bestod av en liten skara kvinnor. Vakterna trodde att de som vanligt kunde kränka och långsamt plåga dem genom ett batteri av infernaliska metoder. Dessa kvinnor hade emellertid ett vapen som till sist fruktades: en omutlig moral och en nästan

änglalik solidaritet. Drabbades en i gruppen, reagerade de övriga omedelbart. Det vanligaste tillvägagångssättet var hungerstrejk. Deras mest avskydda vakt, Podust, blev till sist avskedad, så "onormala" var förhållandena. De politiska fångarna gjorde allt för att sprida information om sina villkor, medvetna om etablissemangets rädsla för dålig publicitet.

De ständigt återkommande hungerstrejkerna var sannolikt det som slutligen fick KGB att frige nästan alla i *Lilla zonen*. Men ända in i det sista härskade i lägret en för oss västerlänningar obegriplig brutalitet. Här följer några exempel:

Ständiga kontroller att fångarna bar föreskrivna kläder, trots låga temperaturer både ute och inne – speciellt i STRISO, en straffcell som ofta användes mot

de politiska fångarna – alltid för lite mat, nyckfulla indragningar av förmåner (ett planerat besök av en familjemedlem kunde utan vidare inställas just när det skulle ligga rum) etc etc.

Det som gav Irina och hennes medfångar styrka att uthärda var deras fasta tro att de hade rätten på sin sida. De visste att de i en värld av ondskas och lögn inte kunde dagtinga med sina samveten. I sin miniatyrvärld kämpade de dagar, månader, år – för sanning, kärlek och allt som gör en människa värd att hedras.

Irina Ratusjinskaja vill enligt förordet ej eftersträva skönlitterära kvaliteter. Hon vill dokumentera händelser och personer, och något av dagbokscharakter viljar över skildringen. Men hela tiden märks hennes upprördhet och tydliga syfte att väcka debatt. De många ironiska frågorna som hon riktar till läsaren är ett stildrag i denna bok,

som är värd att läsas av alla som är intresserade av totalitära staters behandling av sina medborgare.

Alf Norbäck

Irina Ratusjinskaja; *Grå är hoppets färg*. Översättning: Alex Militz. Forum. ISBN 91-37-09554-4

Den sovjetiska utmaningen

Michael Gorbatsjov vår tids Peter den Store?

Den gamla tsaren från tidigt 1700-tal, Karl XII:s trätobroder under närmare två decennier, jämförs med dagens sovjetiske ledare i en intressant studie under titeln *Den sovjetiska utmaningen*. Boken har Claes Arvidsson och Anders Fogelclou som redaktörer. De är ock-

så författare till varsitt avsnitt.

Jämförelsen mellan Gorbatsjov och tsar Peter görs dock av den kände sovjethistorikern docent Kristian Gerner från Lund. Han svarar för avsnittet om den sovjetiska utrikespolitiken under Gorbatsjov och drar därvid, som den historiker han är, upp linjerna, från revolutionen 1917 till idag. Men även med jämförelser från 1600- och 1700-talet.

Att man med fog kan dra paralleller mellan Gorbatsjov och tsar Peter har många orsaker. Bl a framställer Gorbatsjov sig själv som den som fullföljer Peters politik, främst manifesterat i uttrycket "omorganisering" (perestrojka) – en god jämförelse, eftersom Peter genomförde reformer vilka gjorde Ryssland till en till en respekterad stormakt under 1700-talet. Han europeiserade, moderniserade och stärkte landet efter århundraden av förfall.

Gorbatsjov söker nu leva upp till sin förebild. Han försöker att reformera det väldiga riket, efter den stagnation som präglade landet under kommunistiskt styre. Gorbatsjov vill uppenbarligen ta upp traditionen från Peter den Store. Han vill vara

det "nyas förkämpe i en konservativ omgivning".

Man kan likaså dra paralleller mellan de båda ledarnas många resor. Peter reste på sin tid omkring i sitt rike, till skillnad från sina tidigare företrädare på tronen. Han reste även utanför riket och tillägnade sig mycket värdefull kunskap i Västeuropa.

Gorbatsjov bryter med sina sovjetiska företrädare på samma sätt. Han reser outröttlig omkring i sovjetväldet. Eftersom han även besökt världen utanför har han kunnat konstatera, att om Sovjetunionen i längden ska kunna hävda sig som supermakt, är det nödvändigt att skapa en fast ekonomisk och teknologisk grund för den militära styrkepositionen.

Gerner ger i sitt avsnitt, på några få sidor, en mycket intressant och sammanfattande beskrivning av den sovjetiska utrikespolitiken. Ett utmärkt komplement ger så Fågelclou med sin analys av det sovjetiska politiska systemets omvandling under Gorbatsjov.

10 mars 1985 är det datum – Konstantin Tjernenkos död – som står som en vattendelare i sovjetsystemet. I och med Tjer-

nenkos frånfalle går en hel generation i graven, en generation som kommit fram i skuggan av Stalin och den terror som karaktäriserar den. Visserligen försvann den mest brutala terrorn under Krusjtjev-eran, men en maktbevakande "elit" kom att styra och korrumpiera landet.

Det utopiska kommunistiska lyckolandet förlades allt längre in i framtiden, allt eftersom den materiella standarden halkade efter västerlandet.

Den nya ledningen är den första generationen av ledare med en mer traditionell akademisk bakgrund, och bryter därmed den tidigare ingenjörso-

minansen i den ledande partikadern. Detta har skapat grundlag för ett mer dynamiskt ledarskap i ett trögrörligt samhälle. Ett samhälle som präglats av en övertro på teknologi såsom allenagörande verktyg för utveckling.

Den tidigare generationen genomtyrades av detta planmässiga tänkande även inom ekonomin. Detta synsätt är ännu hela ideologin baserad på. Orimligheten i den sovjetiska planekonomin, samt de förändringar som nu så sakteliga är på väg, belyses av Anders Åslund och Claes Arvidsson.

De ger med flerfaldiga exempel en bra bild av vardagsmänniskans hopp och besvikelser, problem och framtidstro. Bl a framgår att den manliga befolkningens livslängd minskat från 66 till 62 år mellan 1965 och 1984, en unik utveckling bland de länder som kallar sig moderna och industrialiserade. De många folken i Sovjetunionen behöver onekligen en reformator.

Åke Finnsper

Den sovjetiska utmaningen.
Norstedts förlag. ISBN 91-1-873482-0

CONTRA 2 1990

Tommy Hansson har nyligen besökt Sydkorea. I kommande Contra skriver han om den ekonomiska tillväxten och den politiska demokratiseringen i Sydkorea. Han berättar också om Sydkoreas internationella förhållanden. I nästa nummer kommer också fortsättningen på intervjun med författarna till *Efter apartheid*, och den tidigare utlovade artikeln om strålbehandling av livsmedel.

...kommer i februari